

Sinikka Tuomi

ARVIOINTITYÖMENETELMÄÄ KEHITTÄMÄSSÄ
LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTOLAITOKSEN HOITO- JA
KASVATUSTYÖN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTIIN

Sosiaalialan koulutusohjelma

Ylempi AMK

2018

ARVIOINTIMENETELMÄÄ KEHITTÄMÄSSÄ LASTENSUOJELUN
SIJAISHUOLTOLAITOKSEN HOITO- JA KASVATUSTYÖN
VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTIIN

Sinikka, Tuomi
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma, ylempi AMK
Tammikuu 2018
Sivumäärä:49
Liitteitä:4

Asiasanat: vaikuttavuus, arviointi, sijaishuolto

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää työmenetelmä, jonka avulla lastensuojelun sijaishuoltolaitoksen tekemän hoito- ja kasvatustyön vaikuttavuutta voidaan arvioida. Kehitystyö tehtiin Turun kaupungin sijaishuoltolaitoksissa.

Aihealue on ajankohtainen. Valtakunnallisen lastensuojelun kärkihankkeen (LAPE) tavoitteissa on lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden lisääminen lastensuojelussa. Lastensuojelulaitosten tehtävän työn vaikuttavuuden arviointi yhdessä lapsen ja hänen perheensä kanssa tukee asiakasperheiden osallisuutta sekä työn läpinäkyvyyttä.

Opinnäytetyössä käydään läpi sijaishuoltoa ohjaavaa lakia sekä laatukriteeristöä. Koska sosiaaliala keskittyy ihmisen toimintakyvyn ja hyvinvoinnin edistämiseen, on myös näitä teemoja avattu kirjoituksessa, erityisesti tavoitteiden asetteluun sijaishuollossa, koska vaikuttavuutta ei voida todentaa seuraamatta muutosta.

Teoreettista viitekehystä opinnäytteeseen tuo arvioinnin eri muodot, erityisesti empiristiseen arviointiin kuuluva tapauskohtainen evaluaatio ja pragmaattinen arviointi. Lisäksi opinnäytetyössä selvitetään vaikuttavuuden käsitettä. Mitä vaikuttavuus yleensä on? Mitä vaikuttavuus tarkoittaa lastensuojelussa? Opinnäytetyössä esitellään myös tutkimuksia ja kehitettyjä työmenetelmiä sosiaalialan työn vaikuttavuuden arviointiin. Tutkimustuloksissa asiakastyön vaikuttavuutta tavoiteltaessa painottuu tavoitteellinen, asiakasta arvostava, luottamuksellinen yhteistyö.

Näiden teorioiden ja tietojen viitoittamassa suunnassa aloitettiin varsinainen projektityö. Työryhmään osallistui ohjaaja viidestä eri lastenkodista ja työ alkoi toukokuussa. Työryhmän kehittämä menetelmä sijaishuoltolaitoksen työn vaikuttavuuden arviointiin pohjautuu lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa on jo itsessään tavoitteen asettelu. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tekoon osallistuu lapsi (ikä ja kehitystaso huomioon ottaen) ja hänen vanhempansa, aina kun vain mahdollista. Hoito- ja kasvatussuunnitelmaa muokattiin. Suunnitelmaan lisättiin kysymyksiä, joiden tarkoitus on sekä helpottaa lapsen ja vanhempien osallistumista tavoitteen asetteluun, että lisätä heidän osallisuuttaan myös siinä, miten tavoitteet saavutetaan. Hoito ja kasvatussuunnitelman rinnalle kehitettiin kahden kuukauden välein täytettävä seurantalomake. Tarkoituksena on, että myös seurantalomakkeen täyttämiseen osallistuu sekä lapsi, että hänen vanhempansa. Työryhmän tekemän vaikuttavuuden arvioinnin työmenetelmän pilotointi aloitetaan kahdessa Turun kaupungin sijaishuoltolaitoksessa.

DEVELOPING THE EVALUATION METHOD IN THE EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE CARE AND EDUCATION PROCESS OF CHILD WELFARE FOSTER CARE FACILITY

Tuomi, Sinikka

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services, Master of Social Services

January 2018

Number of pages:49

Appendices:4

Keywords: effectiveness, evaluation, foster care

The purpose of this thesis was to develop a working method to evaluate the effectiveness of the care and education process carried out by a child welfare foster care facility. Development work was carried out at the foster care facilities of the City of Turku

This is current issue. The National Child Protection Project (LAPE) aims to increase the involvement of children, young people and families in child protection. Evaluating the impact of work on the role of foster care facilities, together with the child and their family, supports the involvement of family members and the transparency of work.

The thesis deals with the law governing foster care and the quality criteria. As the social sector focuses on promoting human capacity and well-being, these themes have also been opened up in the text. Particularly focusing on the role of goals in foster care because effectiveness can not be verified without following the change. It must be a goal whose fulfillment is evaluated to make the effectiveness visible.

The theoretical frame of reference for the thesis is the various forms of evaluation, in particular the single system design of the empirical evaluation and pragmatic evaluation. In addition, the concept of effectiveness is studied in the thesis. What is the effectiveness in general? What does effectiveness mean in child protection? The thesis also presents studies and developed working methods for assessing the effectiveness of social work. In the research results, aiming at the effectiveness of customer work, customer-oriented work and confidential cooperation are focused.

In the direction indicated by these theories and data, the actual project work was started. A tutor from five different foster care facilities attended the working group. Workgroup work started in May. The method developed by the working group to evaluate the effectiveness of a foster care work is based on the child's care and education plan. The care and education plan already has its own set of objectives. A child (considering his age and level of development) and his / her parents, whenever possible, participates in making of the care and education plan The care and education plan was edited. Questions were added to the plan, which is designed to facilitate the participation of the child and parents in the goal set and to increase their involvement in the achievement of the goals. A two-month follow-up package was developed alongside the care and education plan. It is also intended that both the child and his / her parents participate in the fulfillment of the monitoring form. Piloting of the working method will be started in two of Turku's foster care facilities.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TUTKIMUSTEHTÄVÄN AJANKOHTAISUUS JA TAUSTAPERUSTELUT ..	6
2.1	Aihealueen ajankohtaisuus.....	6
2.2	Tutkimustehtävän taustaperustelut.....	7
3	LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTOLAITOKSEN HOITO JA KASVATUSTYÖ	9
3.1	Sijaishuollon laatukriteerit	10
3.2	Hyvinvoinnin kulmakivet ja toimintakyvyn perusteet.....	11
3.3	Tavoiteasettelu lastensuojelun sijaishuoltolaitoksessa	13
4	ARVIOINTI	15
4.1	Kriittinen arviointi	16
4.2	Tulkinnallinen ja osallistava arviointi.....	17
4.3	Tapauskohtainen evaluaatio empiristisen arvioinnin muotona.....	17
4.4	Pragmaattinen arviointi	18
4.5	Realistinen arviointi	19
4.6	Opinnäytetyössä käytetyt arviointimenetelmät.....	19
5	VAIKUTTAVUUS SOSIAALIALALLA JA LASTENSUOJELUSSA.....	21
6	TUTKIMUKSIA JA KEHITETTYJÄ TYÖMENETELMIÄ SOSIAALIALAN TYÖN VAIKUTTAVUUTEEN LIITTYEN	24
6.1	Tutkimuksia sosiaalityön vaikuttavuudesta	24
6.2	Sosiaalityöhön kehitettyjä vaikuttavuutta mittaavia menetelmiä	28
7	OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄSTRATEGIA JA TUTKIMUSMETODIT 31	
7.1	Kehittämistyön menetelmästrategiat opinnäytetyön näkökulmasta.....	33
7.2	Tutkimusmenetelmät.....	35
7.3	Opinnäytetyön aineiston keräämisen/tiedon hankinnan menetelmät	36
7.4	Luovat ideointimenetelmät ja riskien hallinta projektityössä.....	39
8	PROJEKTITYÖSKENTELY	40
8.1	Projektityöskentelykohteen esittely	40
8.2	Projektiryhmän tapaamiset ja sisällöt	41
8.3	Projektiryhmän lopputuotoksen esittely	42
8.4	Mahdollinen jatkokehittäminen	45
9	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	47
	LÄHTEET.....	49
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on sijaishuollon lastensuojelulaitoksen työn vaikuttavuuden arviointi. Jotta työn vaikuttavuuden arviointi mahdollistuisi, tulee siihen luoda työväline/-menetelmä. Tarkoitus on selvittää mitä tietoa lastensuojelun sijaishuollon hoito- ja kasvatustyön vaikuttavuustekijöistä on tutkimuksissa selvitetty, sekä kartoittaa olemassa olevat vaikuttavuuden mittaamiseen tarkoitetut työmenetelmät, joita soveltamalla ja uudistamalla rakennettaisiin työryhmän avulla lastensuojelulaitosten käyttöön soveltuva työmenetelmä. Työmenetelmän valintaan/suunnitteluun kootaan työryhmä. Työryhmässä on osallistuja kustakin kaupungin sijaishuoltolaitoksesta. Työryhmätöiminnan edistymisestä raportoidaan sijaishuollon toimistopäällikölle.

Lähestyin teoriapohjaa käsitekartan kautta (LIITE 1). Keskiöön opinnäytetyön kehittämistehtävässä asettuu vaikuttavuus. Miten asia sitten on ajankohtainen? Mitä on vaikuttavuuden taustalla? Miten voidaan perustella vaikuttavuuden tarpeellisuus? Mitä ylipäänsä on vaikuttavuus ja miksi sitä pitäisi mitata? Kehittämistehtävän ajankohtaisuutta käsittelen seuraavan luvun alussa, jonka jälkeen siirryn lastensuojelulaista löytyviin perusteluihin sille, miksi ylipäänsä vaikuttavuuteen tulisi kiinnittää huomiota ja mitä vaikuttavuudella tässä kontekstissa tarkoitetaan.

Mitä sitten on vaikuttavuus lastensuojelun sijaishuollossa? Sijaishuollon tavoitteena on lisätä asiakkaiden hyvinvointia sekä toimintakykyä. Mitä tämä kenenkin kohdalla tarkoittaa? Miten ja missä tavoitteita hoito- ja kasvatustyölle asetetaan? Miten tuo aikaansaatu, tavoiteltu muutos on todennettavissa? Nämä ovat avainkysymyksiä vaikuttavuuden seurannassa lastensuojelulaitoksessa. Jotta vaikuttavuutta voidaan seurata, tulee olla tiedossa tavoite; mihin toivotaan muutosta ja millä keinoin ja miten muutosta seurataan.

Vahvan osan kehittämistehtävän teoriaperusteisiin tuo kysymys siitä, että miten vaikuttavuutta sitten arvioidaan? Arvioinnissa voidaan eritellä viisi eri päälinjausta, näitä tulen avaamaan neljännessä luvussa. Arvioinnin jälkeen on perusteltua keskittyä itse vaikuttavuuteen ja vaikuttavuuden vaateeseen. Vaikuttavuus itsessään on sana, joka esiintyy eri konteksteissa tämän hetkisissä keskusteluissa hyvin vahvasti. Mitä vaikuttavuus sitten tarkoittaa? Miksi sitä haetaan niin vahvasti?

Omana lukunaan on jo olemassa olevat sosiaalityön kenttää koskevat työn vaikuttavuuteen liittyvät tutkimusaineistot ja vaikuttavuuden mittaamiseen tähtäävät työmenetelmät. Mitä erityistä on sosiaalityön vaikuttavuutta selvittäessä otettava huomioon? Millaisia vaikuttavuuden mittareita on jo olemassa lastensuojelutyössä?

Opinnäytetyössä käytetyt menetelmästrategiat ja tutkimusmenetelmät esittelen luvussa seitsemän, jonka jälkeen luku kahdeksan kertoo työryhmyöskentelystä ja esittelee työryhmän suunnitteleman työmenetelmän lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatus-työn vaikutusten arviointiin. Opinnäytetyön jatkuu ajatuksiin työmenetelmän mahdollisesta jatkokehittämisestä, päättyen johtopäätöksiin ja pohdintaan.

2 TUTKIMUSTEHTÄVÄN AJANKOHTAISUUS JA TAUSTAPERUSTELUT

2.1 Aihealueen ajankohtaisuus

Aihealue on ajankohtainen. Valtakunnallisena lastensuojelun kärkihankkeena on lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, LAPE. LAPE keskittyy enimmäkseen ennalta ehkäisevään lastensuojelutyöhön, tarkoituksena ennalta ehkäistä huostaanottoja ja sitä kautta laitossijoituksia. Kuitenkin realistista ajattelua on, että kaikkia huostaanottoja ei voida ennalta ehkäistä ja tästä syystä LAPE keskittyy kokonaisuudessaan uudistamaan lastensuojelua asiakkaan tarpeita paremmin vastaavaksi. Tavoitteissa mai-

nitaan lasten, nuorten ja perheiden omien voimavarojen ja hyvinvoinnin vahvistaminen. Tärkeänä lähtökohtana pidetään lasten, nuorten ja perheiden osallistumisen lisäämistä heille suunnattujen palvelujen suunnittelussa. (Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut 2017). Yksi keino tähän on lastensuojelulaitosten työn vaikuttavuuden arviointi, johon osallistuu aktiivisesti myös asiakasperhe. Tämä tukee myös asiakasperheiden osallisuutta, sekä lastensuojelulaitoksissa tehtävän työn läpinäkyvyyttä.

Sirkka Rousu (2007) kirjoitti väitöskirjassaan, Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi organisaatioissa, että yhteiskunnallisia tehtäviä hoitavien organisaatioiden velvoite on seurata työnsä vaikutuksia sekä toiminnan tuloksellisuutta. Lastensuojelussa tähän yhdistyy eettinen velvoite tilanteessa, jossa yhteiskunta on ottanut vastuun lapsen kehityksestä ja elämänculusta. Ilman tietoa asiakastyössä onnistumisesta, on miltei mahdotonta arvioida lastensuojelun onnistumista perustehtävässään. (Rousu 2007, 24) Hän peräänkuulutti vuonna 2007 monipuolisen tilastollisen ja tutkitun tiedon perään lastensuojelun tulokulmasta. Erityisen huomattavia puutteita hänen mukaansa oli lastensuojelun vaikuttavuudesta kertovan tiedon kerääntymisessä. (Rousu 2007, 75)

Tuosta väitöskirjan kirjoittamisesta on mennyt nyt kymmenen vuotta ja uskallan väittää, että kyseinen tieto on edelleen hajanaista, kuitenkin jo osittain löydettävissä olevaa. Edelleen aihealueen ympärillä kaivataan uusia tutkimuksia. Tarpeellista olisi myös edelleen kehittää vaikuttavuutta arvioivia työmenetelmiä lastensuojelun tarpeisiin. Tähän tarpeeseen yritän omalta osaltani vastata tässä opinnäytetyössä.

2.2 Tutkimustehtävän taustaperustelut

Lastensuojelu ja sen osana sijaishuolto ovat lain säätlemää toimintaa. Lastensuojelulaki määrittää lastensuojelun reunaehdot.

Lastensuojelulain tarkoitus määritellään lain ensimmäisessä pykälässä. Tarkoitus on turvata lapsen oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, turvalliseen kasvuympäristöön ja erityiseen suojeluun. Lain toinen luku käsittelee lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä. Luku neljä puolestaan korostaa lapsen osallisuuden tärkeyttä. (Lastensuojelulaki 417/2007, 1§, 7§, 20§).

Jo näistä saa yhtymäkohdan omaan opinnäytetyöhön. Meidän tulee tehdä lastensuojelutyötä niin, että turvaamme lapselle edellä mainitut asiat keskittyen lasten hyvinvoinnin edistämiseen ja tehtävänämme lastensuojelun työntekijöinä on myös varmistaa lapsen osallisuus häntä koskeissa asioissa. On siis perusteltua seurata tekemämme työmme vaikuttavuutta lapsen tilanteeseen. Olemmeko pystyneet turvaamaan lapsen monipuolisen ja tasapainoisen kehityksen myös lapsen omasta mielestä? Miten ja millä keinoin olemme edistäneet hyvinvointia? Olisiko vielä jotain, mitä voisimme tehdä paremmin, eri lailla, jotta tavoitteet täyttyisivät?

Mitä sitten tilastot kertovat huostaanotoista? Millaiset ovat lastensuojelun sijaishuollon asiakasmäärät ja kustannukset?

Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia vuonna 2016 oli 17 330 lasta. Kodin ulkopuolella sijoitettuna olleista lapsista ja nuorista viimeisimmän sijoitustiedon mukaan laitoshuollossa oli 6 302 lasta. (THL:n tilastoraportti 43/2017)

Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia Turussa oli vuonna 2016 yhteensä 628 lasta (0-17 vuotiasta). Kaupungin omissa lastensuojelulaitoksissa sijoitettuna tästä kokonaismäärästä oli 21,1 %. Kaikkien kodin ulkopuolisten sijoitusten yhteiskustannukset Turussa samaisena vuonna olivat 37 690 253 €. (Kuusikkokuntien www-sivut 2017)

Edellisten tilastotietojen perusteella voidaan todeta, että sijaishuollon laitoshuolto koskee monia lapsia ja heidän perheitään, Sijaishuollon kustannukset ovat valtavat. Näin ollen olisi tärkeää, että osattaisiin arvioida työn vaikuttavuutta perheen tilanteeseen, jotta tavoitteet olisivat oikeansuuntaisia ja ohjaus- sekä tukityö oikein suunnattua siihen nähden, että perheen jälleenyhdistäminen mahdollistuisi lapsen edun mukaisella tavalla. Rousu (2007) kirjoittaa lastensuojelusta olevan edelleen tietoa vähäisesti, eikä tieto ole monipuolista. Erityisen vähäistä on tieto vaikuttavuudesta, siitä, mikä tai mitkä tukitoimet vaikuttivat mihin. Hänen mukaansa yksi lastensuojelun kehittämisen osa-alue onkin tuottaa tietoa siitä, minkä avulla voidaan uskottavasti arvioida onnistumista. (Rousu 2007, 76)

Lastensuojelulain soveltamisoppaassa Taskinen kirjoittaa, että lastensuojelutoimenpiteiden lainmukaisuus ei vielä takaa toimenpiteiden onnistumista. Lastensuojelun prosessia ja prosessin vaikuttavuutta voidaan arvioida laillisuuden lisäksi siinä suhteessa, miten ne toteuttavat lapsen etua ja miten lapsi ja hänen perheensä ne kokevat. Lapsen tilanteessa tapahtuvat muutokset ovat tuloksellisuuden todellinen mittari. (Taskinen 2010, 173)

Lastensuojelun tieto ja tutkimus -hanke teki valtakunnallisen haastattelukierroksen. Haastatteluiden avulla selvitettiin lastensuojelun asiantuntijoiden näkemyksiä lastensuojelua koskevan tutkimuksen tilasta ja kriittisistä tutkimustarpeista. Hankkeen tuloksien verkkojulkaisu julkistettiin 2011. Lastensuojelututkimuksen tarpeista kootusta yhteenvedosta löytyy muun muassa tarve, että lastensuojelun vaikuttavuutta tulee tutkia niin käytäntöjen, palveluiden laadun, asiakkaan kokemusten kuin kustannustenkin näkökulmasta. Erityisesti tulisi tutkia lasten kokemuksia. (Pekkarinen 2011, 58)

3 LASTENSUOJELUN SIIAISHUOLTOLAITOKSEN HOITO JA KASVATUSTYÖ

Sijaishuolto määritellään lastensuojelulaissa. Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella, tilanteessa jolloin lapsi on huostaanotettu, kiireellisesti sijoitettu tai lain 83 §: nojalla tarkoitettusti väliaikaismäärityksen nojalla sijoitettu. Tällöin sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, sijaishuoltona tai muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. (Lastensuojelulaki 417/2007, 49§)

Mitä sijaishuollolta sitten odotetaan ja mitä sen pitäisi pitää sisällään? Tähän kysymykseen vastaa sijaishuollon laatukriteeristö. Laatukriteeristön jälkeen avaan sijaishuoltolaitoksen hoito- ja kasvatustyön tavoitteen asettelua. Kun yhdistetään sijaishuoltolaitoksen hoito- ja kasvatustyö vaikuttavuuteen, on oltava tiedossa myös se, miten sijaishuoltolaitoksessa asetetaan tavoitteita työlle. Minkälaisia suunnitelmia tehdään, kuka tekee ja kenen kanssa ja mihin näillä toimenpiteillä pyritään.

3.1 Sijaishuollon laatukriteerit

Kuntaliiton LapsiARVI-hanke toteutettiin vuosina 2006-2008 Kuntaliiton ja kumppaneiden yhteistyönä. Lapsi-ARVI-hanke muun muassa kehitti lastensuojelupalveluiden laadulle yhteisen kriteeristön. Laatukriteeristön tehtävänä on luoda perusvaatimukset lastensuojelun laadulle. Tämä kriteeristö koskee kaikkia lastensuojelutyössä toimivia. Hyvän laadun edellytykset lastensuojelupalveluille koottiin yhteen. Keskeiset edellytykset laadukkaalle lastensuojelupalvelulle ovat:

- palvelujen saatavuus
- toiminnan tarkoitus ja perustehtävä
- toiminnan ohjaus, järjestäminen ja johtaminen
- toiminnan seuranta, arviointi ja kehittäminen
- henkilöstövoimavarat
- tilat ja varusteet
- taloudelliset edellytykset

(Holma 2009, 2)

Mitä tämä sitten tarkoittaa käytännössä? Palveluiden saatavuudesta vastaa kaupunki tai kunta, se on lakisääteinen velvollisuus. Toiminnan tarkoitus ja perustehtävä tulee olla selvillä sijaishuoltoa toteutettaessa. Toiminnan tulee olla ohjattua, järjestettyä sekä hyvin johdettua. Henkilöstövoimavarat, tilat, varusteet ja taloudelliset edellytykset tulevat olla sillä tasolla, että sijaishuoltoa voidaan järjestää laadukkaasti. Lisäksi perusvaatimuksissa on myös vaade toiminnan seurannasta, arvioinnista ja kehittämisestä. Tähän vaateeseen vastataan myös sijaishuoltolaitoksen työn vaikuttavuutta mittaamalla.

Perustehtävä sijaishuollossa on laaja. Siihen kuuluu kaikki, mikä liittyy lapsen hoitoon ja kasvatukseen, yhteistyössä hänen vanhempiensa kanssa. Perustehtävään kuuluu kokonaisvaltainen lapsen huomioiminen, niin psyykkisenä, fyysisenä kuin sosiaalisena-kin yksilönä ja myös perheensä jäsenenä.

Lakisääteisiä säännöksiä noudattaen, kuten lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimisen ja hoidon ja kasvatuksen toteutumisen yhteistyössä vanhempien kanssa, on Terveiden ja hyvinvoinnin laitos listannut sivustoillaan, että lasta tulee kohdella arvostaen ja tukea hänelle läheisiä ihmissuhteita. Lapsen perushoidosta tulee huolehtia huomioiden lapsen ravitsemus, hygienia, lepo, vaatetus ja muut arkielämään tarpeet. Sijaishuollon tulee pitää huolta arjen säännöllisyydestä niin, että lapsi oppii ottamaan vastuuta arkensa sujumisesta lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. Aikuisen läsnäolo mainitaan erityisen tärkeänä osa-alueena. Sijaishuollon tulee turvata lapsen kaikkinaisen turvallisuus, asettaa rajoja sekä huolehtia lapsen valvonnasta ja iänmukaisesta kehityksestä. (Terveiden ja hyvinvointilaitoksen www-sivut, 2017)

3.2 Hyvinvoinnin kulmakivet ja toimintakyvyn perusteet

Sosiaaliala keskittyy ihmisen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn lisäämiseen. Jotta voimme miettiä tulokulmaa sille, mihin sosiaalityön ylipäänsä tulisi vaikuttaa ja minälaisia vaikutuksia toivomme ja seuraamme, tulee olla tieto siitä, mistä ihmisen hyvinvoinnin katsotaan muodostuvan ja mitä ihmisen toimintakyky pitää sisällään. Ihmisen toimintakyky on moniulotteinen. Seppälä & Sundin (2011) ovat kuvanneet ihmisen toimintakyvyn koostuvan seuraavista osatekijöistä:

1. Älylliset kyvyt
2. Elämänhallintataidot
3. Terveys
4. Osallisuus, vuorovaikutus ja sosiaaliset roolit ja
5. Toimintaympäristö

Osa tekijöistä liittyy ihmisen yksilöllisiin ominaisuuksiin, kuten älylliset kyvyt ja ihmisen psyykkinen ja fyysinen terveys. Osa ilmenee toimintaympäristön suhteessa, kuten osallistuminen, vuorovaikutus ja sosiaaliset roolit. Itse toimintaympäristö määräytyy puolestaan ulkopuolelta; toimintaympäristöön vaikuttavat sekä toimintaympäristön fyysiset ominaisuudet että toimintasäännöt. (Seppälä & Sundin 2011, 5)

Hyvinvoinnille löytyy moninaisia määritelmiä. Yksi tunnetuimmista on Allardtin kolmiulotteinen määritelmä ihmisen perustarpeista, jotka ovat:

1. Elintaso (having), johon kuuluu terveydentila, asumisen taso, varallisuus, koulutus ja työllisyys.
2. Yhteisyyssuhteet (loving), johon liitetään ihmissuhteet (perhe, suku, ystävät, työtoverit) sekä tarve kuulua johonkin.
3. Itsensä toteuttaminen (being), joka tarkoittaa tarvetta tuntea itsensä arvokkaaksi, kokemusta turvassa olemisesta, tuntemusta siitä, että muut arvostavat itseä, itsensä toteuttaminen harrastusten tai muiden vastaavien keinojen kautta ja osallisuutta yhteiskuntaan vaikuttajan roolissa, kuin myös pienemmissäkin yhteisöissä vaikuttaminen. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 21)

Allardtin kolmijakoinen teoria ihmisen hyvinvoinnista on moniulotteinen käsitys ihmisen erilaisista olemismuodoista. Teoria voidaan nähdä laajana käsityksenä hyvinvoinnista, hyvinvoinnin muodostuessa kaikista ihmisen elämän ulottuvuuksista. (Hirvilampi 2015, 32.)

Hyvinvoinnin mittaamisen vaihtoehto on mitata hyvinvointia erilaisten mittapuiden mukaan. Voimme mitata asunto-oloja, työllisyystilannetta, osallistumismahdollisuuksia ja niin edelleen. Toisenlaisen vaihtoehdon tarjoaa ihmisen oma kokemus omasta hyvinvoinnistaan. Tällöin ajatuksena on, että ihminen itse on paras arvioimaan omaa hyvinvointiaan. (Hagfors & Kajanoja 2010, 115)

Näkinsin, että kehitystyössä on kyse juuri hyvinvoinnin ja toimintakyvyn lisäämisen seurannasta työn vaikuttavuuden seurannan nimissä. Koen myös asiakkaan oman kokemuksen omasta hyvinvoinnistaan olevan keskiössä mittaria suunniteltaessa. Jos ihmisellä on positiivinen kokemus omasta hyvinvoinnistaan ja/tai sen vahvistumisesta, näkinsin sen vaikuttavan positiivisesti kaikkiin ihmisen ympärillä oleviin asioihin. Kokemus itsessään on voimaannuttava ja sitä kautta toimintakykyä lisäävä.

3.3 Tavoiteasettelu lastensuojelun sijaishuoltolaitoksessa

Lastensuojelulain kuudennen luvun 30 § velvoittaa, että lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelma tulee tehdä vähintään kerran vuodessa. Asiakassuunnitelmaa täydennetään tarvittaessa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. (Lastensuojelulaki 417/2007, 30§)

Asiakassuunnitelman tekemisestä vastaa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Asiakassuunnitelman tulee pitää sisällään:

- lapsen sekä perheen palvelujen ja tuen tarve
- asiat ja olosuhteet, joihin pyritään vaikuttamaan
- tukitoimet ja palvelut, joilla tuen tarpeeseen pyritään vaikuttamaan
- arvioitu aika, jonka puitteissa tavoitteet pyritään saavuttamaan
- asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta sekä tukitoiminen järjestämisestä
- sosiaalityöntekijän/muun lastensuojelun työntekijän henkilökohtaiset tapaamiset
- sijaishuollon tavoitteet ja tarkoitus
- erityisen avun ja tuen järjestäminen lapselle
- erityisen avun ja tuen järjestäminen vanhemmille, huoltajille tai muille lapsen hoidosta vastaaville tahoille
- suunnitelma, miten toteutetaan lapsen yhteydenpito sekä yhteistoiminta lapsen vanhempien ja muiden hänelle läheisten ihmisten kanssa
- miten lapselle annetaan tietoja
- käyttövarat, jotka lapselle maksetaan ja
- miten huomioidaan tavoite perheen yhdistämisestä lapsen edun mukaisella tavalla

(Terveiden ja hyvinvointilaitoksen www-sivut 2017)

Lastensuojelulaissa mainitaan myös hoito- ja kasvatussuunnitelma. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tekeminen ei kuitenkaan lain mukaan ole pakollista. Hoito- ja kasvatussuunnitelman on tarkoitus konkretisoida asiakassuunnitelman tavoitteet arkipäivän tavoitteiksi. Turun kaupungin sijaishuoltolaitoksissa hoito- ja kasvatussuunnitelma

tehdään kerran vuodessa ja sitä tarkennetaan puolen vuoden kohdalla. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tekemisestä vastaa lapsen omaohjaaja. Nyttemmin hoito- ja kasvatussuunnitelmia on alettu tekemään yhteistyössä lapsen (ikä ja kehitystaso huomioon ottaen) ja hänen vanhempiansa kanssa. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tarkoitus on siis täydentää asiakassuunnitelmaa. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tavoiteasettelu on asiakassuunnitelman kanssa samassa suunnassa, tavoitteet tarkennetaan ja pilkkotaan pienemmiksi, konkreettisiksi arjen tavoitteiksi yhteistyössä lapsen ja hänen vanhempiansa kanssa. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tekeminen yhdessä perheen kanssa ei aina ole mahdollista, mutta tähän pyritään.

Pääasiallisesti Turun kaupungin sijaishuoltolaitoksen lapset ovat kouluikäisiä, näin ollen lapsen läsnäolo on kuitenkin aina mahdollista hoito- ja kasvatussuunnitelmaa tehtäessä, toki edelleen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen. Lapsella (ja perheellä) on kokemus omista hankaluuksistaan ja myös tuntemus niiden ratkaisumahdollisuuksista ja ajatus siitä, minkälaista apua ja tukea hän tarvitsee/pystyy vastaan ottamaan (Heino 2007, 75). Lasten oikeuksien sopimuksen periaatteista löytyy kohta, jossa mainitaan, että lapselle täytyy antaa mahdollisuus osallistua häntä koskevien asioiden suunnitteluun ja päätöksentekoon (Unicefin [www-sivut](http://www.unicef.org). 2017). Perustuslaki takaa myös osallisuuden lapsen oikeuden vaikuttaa heitä koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti (Perustuslaki 731/1999, 6§). Lapsen osallistuminen omien asioidensa suunnitteluun ja käsittelyyn on vahvasti suojattu oikeus. Lapsen ja perheen osallisuutta on tietoisesti lisätty lastensuojelussa 2000-luvulta lähtien.

On tiedossa, että asiakastyössä ihmissuhteiden jatkuvuus ja vuorovaikutuksen laatu ovat keskiössä onnistuneessa asiakassuhteessa. Keskeisinä asioina asiakastyössä onnistumisissa pidetään myös asiakkaan kanssa yhdessä tehtyä, tavoitteellista suunnitelmaa, sekä tavoitteeseen pääsyn yhteistä arviointia. (Bardy 2007, 43)

Myös tavoitteen asetteluun on kiinnitetty huomiota. On maalaisjärjellä ajateltavissa, että jonkun toisen asettaman tavoitteeseen pääsyyn motivoituminen on hankalampaa, kuin tilanteessa, jossa on itse saanut olla mukana määrittelemässä tavoitetta. Motivoinnin kautta tavoitteen saavuttaminen helpottuu huomattavasti. Lisäksi työntekijöitä on ohjattu tavoitteiden pilkkomiseen. Askel askeleelta mennään eteenpäin. Jokaisen tavoitteen saavuttaminen vahvistaa lapsen ja perheen uskoa omaan toimintakykyyn ja

onnistumiseen. Jos tavoite on liian abstrakti, on sen saavuttaminen lähes mahdotonta. Parhaimmillaan asiakassuunnitelman ja hoito- ja kasvatussuunnitelman teko toimii työtä ohjaavana työmenetelmänä, josta hyöttyy niin asiakas kuin työntekijäkin. Se vahvistaa yhteistyösuhdetta ja antaa asiakkaalle konkreettisen mahdollisuuden olla vahvasti mukana oman tilanteensa ja omien asioidensa edistämisessä oman elämänsä asiantuntijana.

4 ARVIOINTI

Teoreettista viitekehystä opinnäytetyöhön tuo arvioinnin teoriat ja perusteet. Arviointia voi jäsentää lukuisin eri tavoin. Arviointitavan valinnan kohdalla on syytä miettiä sitä, minkälaista tietoa tarvitaan. Mitä ollaan arvioimassa? Minkälaista tietoa on tarkoitus tuottaa ja mihin tarkoitukseen? Onko arvioinnin kohteena toimintaan osallistuneiden kokemus? Vai onko tarkoituksena arvioida myös todennettavia vaikutuksia, joita voidaan mitata kvantitatiivisesti? Ja vielä onko kyseessä puhtaasti arvio, joka perustuu asiakkaiden käsityksiin ja kokemuksiin, vai onko arvioinnissa oma osuutensa myös työntekijöille? Näkisin, että lastenkodin työn vaikuttavuuden arvioinnissa on kyse kaikesta edellä mainitusta. Arvioinnissa tyypillistä onkin erilaisten lähestymistapojen ja menetelmien käyttö (Kivipelto 2008, 16). Alustava ajatus on, että tuotettavassa vaikuttavuuden arvioinnin menetelmässä suurin hyöty sekä laajin näkökulma saataisiin sillä, että arviointi olisi kolmijakoinen. Näkisin kolmijakoisuuden tuottavan parhaiten tietoa asiakkaan tilanteesta työmme vaikuttavuuden näkökulmasta. Kolmijakoisuus muodostuisi niin, että arvioinnissa olisi osuutensa ohjaajille, lastenkodissa asuvalle lapselle/nuorelle sekä oma osuutensa hänen vanhemmalle/vanhemmille.

Jos asiaa lähestyy tästä tulokulmasta, yhdistyy kyseissä kolmikanta-arvioinnissa eri arvioinnin menetelmiä. Arviointia voidaan jäsentää ja luokitella monin eri tavoin, esimerkiksi Chelimsky (1997) luokittelee arvioinnin kolmeen ryhmään arvioinnin tarkoituksen ja pyrkimyksen mukaan.

Hänen käyttämänsä luokittelu on kolmiportainen. Portaat ovat:

1. Tulostavastuuarviointi
2. Tiedontuotantoarviointi ja
3. Kehittämisarviointi. (Välijärvi & Kupari 2010, 22)

Tämä jaottelu on ajateltu koulumaailmaa palvelevaksi. Vaikkakin osittain olisi myös hyödynnettävissä omassa opinnäytetyössä, koin ettei se tuonut riittävää informaatiota erilaisista arvioinnin teorioista.

Tässä olen käyttänyt Kivipellon (2008) mukaista arvioinnin kentän jäsentelyä. Arvioinnin jäsentämisessä muukin esitystapa olisi mahdollinen, koska kenttä on laaja.

4.1 Kriittinen arviointi

Pääosin perustuu ajatukseen, että jonkinlainen mitattavissa oleva totuus on löydettävissä. Asioita ei nähdä pelkästään subjektiivisina totuuksina tai tulkintoina, vaan niitä peilataan kriittisiä teorioita vasten. Yhtäläisyyksiä tulkinnallisiin ja osallistaviin arviointeihin löytyy siitä, että huomio kiinnitetään kummassakin arviointimallissa kokonaisuuteen ja tavoitteita sekä interventioita tarkastellaan koko prosessin ajan. Kriittinen arviointi korostaa marginaaliryhmien etua ja edustusta, koska arviointia ohjaavat kriittiset yhteiskuntateoriat. Kvalitatiiviset menetelmät ovat keskiössä, erityisesti dialogiset ja osallistavat menetelmät. (Kivipelto 2008, 16)

Lastensuojelun sijaishuoltolaitoksen työssä voidaan ajatella olevan mitattavissa olevia totuuksia. Kuitenkin ajatellen kehitystyöni tavoitetta, ei ole realistista ajatella, että tuloksia peilattaisiin kriittisiin teorioihin, vaan oletamus on, että asiat olisivat enemmänkin työntekijän, lapsen ja vanhempien subjektiivisia kokemuksia ja tulkintoja työn vaikuttavuudesta, vaikkakin toki myös osittain konkreettisesti osoitettavissa olevia muutoksia asiakkaan tilanteessa. Toisaalta kyse olisi osallistavasta menetelmästä siltä osin, että lähtöajatuksena on vaikuttavuuden arvioinnin toteuttaminen niin, että asiakkaat osallistuvat arviointiin.

4.2 Tulkinallinen ja osallistava arviointi

Tällöin arvioinnissa kiinnostuksen kohteena ovat toimijoiden kokemukset ja sitä kautta kertyvä tieto. Erityispiirteinä on niiden osapuolten osallistuminen, joita koskevia asioita arvioidaan, myös arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa. Fokus pyritään pitämään arvioitavan toiminnan kokonaisuudessa. Näin mahdollistetaan se, että koko prosessin ajan voidaan toiminnan tavoitteita ja interventioita tarkentaa. Myös valtaistava arviointi voidaan lukea kuuluvaksi tulkinallisiin ja osallistaviin arviointeihin. (Kivipelto, 2008, 16)

Osittain tarkoituksena on lastenkodin työn vaikuttavuuden seurannassa nimenomaan keskittyä asiakkaiden kokemukseen vaikuttavuuden nimissä. Kuitenkin alkuajatukseksi on, että vaikkakin toki arvioidaan kokonaisuutta, tulee olemaan kyse myös hyvin pitkälti osa-tekijöiden vaikutuksista ja vaikutusten seurannasta. Varsinaisen mittariston luomisessa asiakkaat eivät tule olemaan mukana, mutta sittemmin mittariston kanssa työskenneltäessä hyvinkin vahvasti. Kuitenkaan tällöin ei toteudu ajatus siitä, että asiakkaat olisivat mukana arvioinnin suunnittelussa alun perin.

4.3 Tapauskohtainen evaluaatio empiristisen arvioinnin muotona

Empiristinen arviointi pohjautuu mitattaviin havaintoihin, huomio vaikutuksissa ja mitattavuudessa, analysoidaan interventioiden ja tapahtuneen välistä syy-yhteyttä, menetelmiksi hyväksytään kvantitatiiviset menetelmät esim. tapauskohtainen evaluointi. Periaatteena voitaisiin pitää, että se mikä ei ole mitattavissa, sitä ei ole olemassa. (Kivipelto 2008, 15)

Lastenkotityössä seurataan työn vaikutuksia monin eri tavoin. Miten esimerkiksi lapsi jaksaa keskittyä koulutyöhönsä? Pystyvätkö vanhemmat sitoutumaan yhdessä tehtävään kasvatustyöhön esimerkiksi tulemalla sovittuihin suunnittelupalaveriiniin. Monien asioiden mittaaminen numeerisesti onkin sitten jo haasteellisempaa. Toki voimme tarkkailla vaikka lapsen todistuksen numeroiden keskiarvoa ja tehdä keskiarvon parantua päätelmä siitä, että työ on vaikuttanut lapsen koulumenestykseen positiivisesti. Monia asioita onkin sitten hankalampi arvottaa numeerisesti. Toisaalta Rostila

ja Mäntysaari (1997) tapauskohtaisen evaluaation mallissaan tuovat esiin mielenkiintoisen ajatukset siitä, olisiko kuitenkin mahdollista montakin asiaa kuvata numeerisesti, kun lähestyy asiaa eri kannalta, kuin mihin on totuttu. Koin aihealueen tärkeäksi ja mielenkiintoiseksi oman kehitystyön suunnassa.

Empiristisen arvioinnin alle lukeutuvaa tapauskohtaista evaluaatiota voi käyttää siihen, että systemaattisesti seuraa yksittäisen asiakkaan tai asiakasperheen tilannetta sekä työskentelyn aikana että sen päättyessä. Tutkimusasetelmana on tapauskohtainen asetelma, jossa systemaattisesti ja määrämuotoisesti selvitetään yksittäisten tapausten kehitystä. Tämä tapahtuu jonkin asian tai ulottuvuuden toistuvilla mittauksilla arvioitaessa, kuinka yksilö tai ryhmä on edistynyt asetettujen tavoitteiden viitoittamassa suunnassa. (Rostila & Mäntysaari 1997, 4)

Tapauskohtaisen evaluaation käytännön esimerkit antavat hyvän kuvan siitä, että melkein mille tahansa voidaan asettaa numeerinen arvo. Tällöin vaikutusten arviointiin saataisiin helposti vertailtavissa olevia elementtejä, kun ajatuksena on se, että vaikuttavuuden arvioinnin mittaria käytettäisiin kaikkien asiakkaiden kanssa. Näkisin, että osittain olisi mahdollista hyödyntää tapauskohtaista evaluointia, tämä toisi vaikuttavuuden arviointiin täsmällisempää, numeerista tietoa, siltä osin kuin se on mahdollista.

4.4 Pragmaattinen arviointi

Pragmaattinen arviointi on nimensä mukaisesti käytännöllistä arviointia, kiinnostuksen painopiste siinä, mikä muuttui tarkastelujakson aikana, esimerkiksi erilaiset vertais- ja itsearviointit voivat perustaltaan olla pragmaattisia arviointeja (Kivipelto 2008, 15). Kuusela (2007) kirjoittaa että pragmaattisessa arvioinnin mallissa sosiaalinen todellisuus ja yksilöiden väliset suhteet nähtäisiin ikään kuin toistensa kanssa toimivien homo politicuksien (yhteisöllinen ihminen) välisenä toimintana. Vaikutusketjut, jotka voivat estää tai edistää muutosta ovat arvioinnin roolissa. (Kuusela 2007, 40-41)

Oman kehitystyön näkökulmasta ajatellen huomio keskittyy pragmaattisen arvioinnin osalta siihen, että keskiössä on muutos tarkastelun aikana. Lastensuojelulaitoksen työn

tavoitteenahan on aikaansaada muutos lapsen ja perheen tilanteessa. Muutoksen toki tulee tavoitteen mukaisesti olla positiivinen, mutta elämäntilanteet huomioon ottaen muutos saattaa realistisesti ajatellen olla myös negatiivinen. Jos lastensuojelulaitoksen työn vaikuttavuutta arvioi myös lapsi ja vanhemmat, on ajateltavissa, että arviointi sisältäisi myös pragmaattista taustaa. Kysehän nimenomaisesti on yksilöiden välisissä suhteissa tapahtuvista toiminnoista.

4.5 Realistinen arviointi

Arviointiteorianaa realistinen arviointi on verrattain uusi. Se on 1990-luvulla kehittynyt suuntaus, jonka kehittäjänä voidaan pitää Ray Pawsonia ja Nick Tilleyä. Realistinen arviointitutkimus on lähestymistapa, joka on herättänyt kiinnostusta ja keskustelua. (Kuusela 2007, 62)

Realistisessa arvioinnissa analysoidaan prosesseja, kontekstia ja toteutuneiden interventioiden välisiä syy-yhteyksiä. Siinä tukeudutaan kriittisen realismin mukaiseen tiedonkäsitykseen, muutoksen aiheuttaneita syitä etsitään kokonaisuudesta (Kivipelto 2008,15).

Realistinen arviointi soveltuu nähdäkseni paremmin pitkäaikaiseen kokonaisuuksien ymmärtämiseen. Jotta voitaisiin ymmärtää syy-yhteyksiä prosesseja analysoimalla, tarvittaisiin tähän paljon aikaa sekä syvällistä ymmärrystä realistisen arvioinnin mekaniikasta ja sitä ohjaavista teorioista. Omassa projektissa tarkoitus on löytää arviointiväline, jota voitaisiin toteuttaa suht lyhyelläkin aikavälillä. Vaikuttavuuden arvioinnissa oman lopputyön näkökulmasta suuri merkitys on sillä, että kyseessä on aina yksilöllinen prosessi, kunkin lapsen ja hänen perheensä kohdalla. Näin ollen koen, ettei realistisen arvioinnin kautta saavutettaisi sitä, mikä on tässä tavoitteena.

4.6 Opinnäytetyössä käytetyt arviointimenetelmät

Loppujen lopuksi arvioinnin kenttä on moniulotteinen ja se sisältää päällekkäisyyksiä. Opinnäytetyössäni yhdistyy pragmaattisen ja empiristisen arvioinnin teorialat. Prag-

maattisen arvioinnin tarkoitus on seurata nimenomaisesti sitä, mikä muuttui seuranta-jakson aikana. Projektiryhmän tekemässä vaikuttavuuden arvioinnin seurannassa keskitytään juuri muutoksen todentamiseen kahden kuukauden aikana. Muutoksen arviointiin osallistuu myös lapsi itse, jolloin kyse on osittain itsearvioinnista. Empiristiseen arviointiin kuuluva tapauskohtainen evaluaatio on asiakassuhteessa sovellettava arvioinnin menetelmä, jonka tarkoituksena on nimenomaan osoittaa, miten asiakas on edennyt yhdessä asetetun tavoitteen suuntaisesti (Rostila & Mäntysaari 1997, 7)

Empiristisen arvioinnin yksi määritys onkin, että kyse on siitä, että palvelun tuottaja toimii osallistuvana tutkijana, joka tutkimusmetodien ja tieteellisen päättelyn avulla todentaa asiakkaan ongelman, tiedostaa muutoksen intervention aikana ja arvioi intervention onnistumista ongelman ratkaisun suunnassa (Reid & Zettergren 2010, 41).

Työryhmän suunnittelema arviointimenetelmä pohjaa juuri näihin ideologioihin. Tavoitteet on määritelty yhdessä lapsen ja hänen vanhempiansa kanssa. Arviointi tavoitteisiin pääsystä tehdään edelleen yhdessä; lastenkodin ohjaaja, lapsi ja hänen vanhempansa osallistuvat arviointiin. Jokaisella lapsella on omat, yksilölliset, yhdessä asetetut tavoitteet, joiden toteutumista seurataan säännöllisesti yhdessä.

Tapauskohtainen evaluointi antaa mahdollisuuden seurata systemaattisesti yhden asiakkaan tilannetta työskentelyn aikana sekä työskentelyn päättyessä tuoden tietoa konkreettisista asiakaskohtaisista tavoitteiden toteutumisista ja sitä kautta tietoa työn vaikuttavuudesta. Tapauskohtaisen evaluaation keskeisimpiä kehittäjiä on ollut Joel Fisher. Fisher on listannut neljä tekijää, joiden tulee toteutua, jotta voidaan puhua tapauskohtaisesta evaluaatiosta. Nämä tekijät ovat:

1. asiakkaan ongelma on täsmennettävissä
2. asiakkaan ongelmaa voidaan mitata
3. asiakkaan ongelman muuttuminen on seurattavissa sekä ennen interventiota että intervention jälkeen
4. asiakassuhteessa suunniteltu interventio on toteutettavissa

(Rostila & Mäntysaari 1997, 4)

Työryhmämme suunnittelemassa vaikuttavuuden arvioinnin mallissa nämä osatekijät ovat todennettavissa, tosin sillä ajatuskuviolla, että ongelman mittaaminen ei aina ole

numeerista, vaan osittain sanallista mittaamista, jonka muuttumista voidaan kuitenkin seurata. Rostila & Mäntysaari (1997) toteavatkin, että nämä reunaehdot eivät aina ole täytettävissä ja tärkeimpänä osatekijänä on se, että työskentelylle voidaan asettaa tavoitteita (Rostila & Mäntysaari 1997, 5).

5 VAIKUTTAVUUS SOSIAALIALALLA JA LASTENSUOJELUSSA

Vaikuttavuus on asia, josta puhutaan tällä hetkellä paljon ja monissa eri konteksteissa. Vaikuttavuutta vaaditaan. Vaikuttavuuden vaateeseen hyvin usein liitetään tuloksellisuus. Onko kuitenkaan niin, että automaattisesti vaikuttamisessa olisi kyse tuloksellisuudesta? Ei ainakaan siinä kohtaa, jos vaikuttavuutta lähestytään asiakkaan kokemuksen kautta. Asiakkaalla voi olla kokemus jonkin asian tai työmenetelmän tuomasta positiivisesta vaikutuksesta eikä siltikään kyse välttämättä olisi siitä, että tämä kyseinen tunne vaikuttavuudesta esimerkiksi vähentäisi asiakkaan tarvitsemaa tukea. Mitä vaikuttavuus ylipäänsä on, miten vaikuttavuus tulisi määritellä? Mistä vaikuttavuuden vaade on lähtöisin?

Sana vaikuttavuus on avainkäsitteitä arvioinnin sanastossa. Valtion ja kuntien hallinnon yleiseen käyttöön se tuli 1980-luvun lopulla. Tuolloin määritelmänä oli, että vaikuttavuus on yksi julkisen toiminnan tuloksellisuuden osatekijä. 1990-luvulla vedottiin vaikuttavuuteen jo lukuisissa julkisia palveluja koskevissa uudistamisasiakirjoissa. Käsite levisi 2000-luvulla koskemaan kaikkia julkisen sektorin toimintoja. Tämän taustalla oli toiminnan ja talouden ohjauksen uudistukset ja arviointivelvoitteen lakisäästeistyminen. (Rajavaara 2007, 14)

Näin ollen voidaan todeta, että vaikuttavuus on yhdistetty juuri tuloksellisuuteen. Lisäksi se on nähty tärkeänä arvioinnin osa-alueena. Kuitenkin käsite vaikuttavuus yhdistyy tällä hetkellä moninaisiin konteksteihin. Vaikuttavuudella on erilainen merkitys eri konteksteissa. Vaikuttavuutta voidaan arvioida ja kehittää esimerkiksi arviointikapasiteettien vahvistamisessa, laadun ja käytäntöjen kehittämisessä, tulosohjauksessa,

riskien hallinnassa, valtaistamisessa ja niin edelleen (Rajavaara 2007, 15). Eri konteksteissa vaikuttavuus saa hieman erilaisen merkityksen.

Rousu (2007) kirjoittaa että tietoa tarvitaan sekä nykytilanteen arvioimiseksi, että tulevaisuuden ennakoimiseksi. Hänen mielestään keskeistä on miettiä, millaista tietoa lastensuojeluorganisaatioissa tarvitaan, jotta voidaan seurata toimintaympäristön muutoksia ja arvioida toiminnan tuloksellisuutta. Erityisesti tulisi miettiä sitä, miten asiakastyöstä saatavaa tietoa voitaisiin hyödyntää tuloksellisuuden arvioinnissa. (Rousu 2007, 25)

Mitä sitten on vaikuttavuus sosiaalialalla? Miten sosiaalialan vaikuttavuutta voidaan määritellä?

Sosiaalityö on dynaamista toimintaa, joka pyrkii muutokseen poikkeuksellisissa ja ongelmallisissa tilanteissa. Muutoksen tarkoituksena on ihmisten elämän normalisoiminen niin, että sosiaalityön tarve lakkaa. (Raunio 2011, 59)

Muutosta ei saada aikaan ilman, että vaikutettaisiin jotenkin asiakkaan tilanteeseen. Muutospuhe on painottunut vaikutuspuheeksi, vaikkakin kyseessä on edelleen sama ajatuspohja. Miksi sitten vaikuttavuutta pitäisi sosiaalialalla todentaa? Mitä hyötyä siitä on ja kenelle?

Vaikuttavuuden osoittamisen vaateen taustalla sosiaalialalla ovat sekä globaalit, että kansalliset ja paikalliset hallinnan ja ideologian muutokset (Pohjola 2012, 26). Kuitenkin sosiaalityöhön vaikuttavuuden vaade on vahvistunut terveydenhuollossa käytyjen keskustelujen kautta, terveydenhuollossa on pitkään ollut jo esillä näyttöön perustuvat käypä hoito -käytännöt. (Pohjola 2012, 27). Vaikuttavuuden vaateeseen sosiaalialalla suhtaudutaan moninaisin ajatuksin. Kuitenkin on muistettava, että vaikuttavuus tuo esiin sosiaalialan palvelujen merkittävyyttä ja sitä kautta puolustaa sosiaalityön keskeistä asemaa ihmisten hyvinvoinnin asiantuntijana. Sosiaalityö on myös julkista toimintaa ja näin ollen tilivelvollista oman toiminnan tuloksista asiakkaille, kollegoille, kansalaisille ja yhteiskunnalle (Pohjola 2012, 27).

Vaikuttavuuden arviointi edesauttaa meitä parantamaan työtämme, se lisää asiakkaiden luottamusta työhömmе, edistää työntekijöiden tietoisuutta ja taitoa sekä auttaa meitä parantamaan palveluamme. (Shaw & Lisham 2010, 1)

Kun puhutaan vaikuttavuudesta, edellyttää se melkein poikkeuksetta jonkin asian muuttumisen seuraamista. Vaikuttavuudessa on kyse muutoksesta. Jotta muutos kuvastaisi vaikuttavuutta, tulisi muutoksen olla positiivinen. Miten sitten muutosta/vaikuttavuutta voidaan lastensuojelussa seurata? Mitä meidän tulee arvioida muutos/vaikuttavuus -näkökulmasta?

Rousu & Holma (2004) esittävät, että arviointi voisi kohdistua asiakkaiden tarpeiden sekä toimintaympäristön vaatimusten arviointiin, palvelujen riittävyyden, saatavuuden ja saavutettavuuden arviointiin, toiminnan tulosarviointiin ja/tai henkilöstövoimavarojen kehittymiseen. (Rousu Holma 2004, 24)

Tavoitteiden asettaminen on edellytys vaikuttavuuden arviointiin. Tavoitteet voivat olla joko asiakas- tai väestöperusteisia ja yleensä tuo tavoite sisältää käsityksen asiakkaiden tai väestön tarpeista. (mt. 2004, 8)

Vaikuttavuutta voidaan seurata eri tulokulmista. Keskiössä voi olla vaikuttavuus organisaation näkökulmasta, jolloin voidaan puhua myös tuloksellisuudesta. Olmiala (2008) kirjoittaa POP-hankkeen selvityksessä, että lastensuojelussa todellinen vaikuttavuusmittari on lapsen tilanteessa tapahtuvat muutokset. Tällä tasolla syntyy myös tieto lastensuojelun vaikuttavuudesta. Jotta saataisiin tietoa asiakkaiden hyvinvoinnissa tapahtuvista muutoksista, tarvittaisiin konkreettista, systemaattista ja luotettavaa seurantamittaria. (Olmiala 2008, 14)

Olmialan (2008) tekemässä jaottelussa lastensuojelun vaikuttavuus on jaettu kahteen osaan. Lastensuojelun vaikutukset I koostuu lasten tilassa ja käyttäytymisessä ilmeneviin myönteisiin muutoksiin ja lasten, perheen sekä henkilöstön käsityksiin hoidon onnistuneisuudesta. Lastensuojelun vaikutukset II puolestaan pitää sisällään lasten myöhäisemmän kouluttautumisen ja työllistymisen ja ylisukupolvisen tai toistuvan lastensuojeluasiakkuuden sekä asiakkuuden päättämisen ja muiden palvelujen tarpeen lastensuojeluasiakkuuden päätyttyä. (mt. 2008, 15)

6 TUTKIMUKSIA JA KEHITETTYJÄ TYÖMENETELMIÄ SOSIAALIALAN TYÖN VAIKUTTAVUUTEEN LIITTYEN

Mitä sitten jo tiedämme sosiaalialan tai lastensuojelun tekemän työn vaikuttavuudesta? Minkä koetaan tai tiedetään olevan vaikuttavaa? Mistä tuo vaikuttavuus tulee ja millaisin menetelmin sitä on kyetty mittaamaan? Vastauksia näihin kysymyksiin tarjoaa vaikuttavuutta selvittäneet tutkimukset ja erilaiset mittaristot, joita on luotu mittaamaan sosiaalityön vaikuttavuutta.

6.1 Tutkimuksia sosiaalityön vaikuttavuudesta

Raportin Paljonko on paljon – Lastensuojelun vaikuttavuus ja talous -hankkeen (POP) aineistona oli lastensuojelun asiakastapauksia, jotka sisälsivät ”onnistumisia” Sosiaalityöntekijät saivat itse määritellä sen, mitä ajattelivat ”onnistumisien” pitävän sisälleen. Asiakkaasta tehtyjen kirjausten lisäksi tutkimukseen valitut asiakkaat kävivät haastateltavina, eli haastatteluaineisto oli osana tutkimusaineistoa. Aineisto toimitettiin kahdeksasta asiakkaasta, joista kuusi oli myös haastateltavana. Aineisto on siis verrattaen suppea, mutta toimii tukena lastensuojelupalvelujen vaikuttavuustekijöiden määrittämiselle.

Aineistosta nousi esiin, että vaikuttava lastensuojelu sisältää seuraavia asioita:

- mahdollisimman saumaton yhteistyö useiden toimijoiden välillä
- avun tarjoaminen koko perheelle
- riittävän pitkäkestoinen ja tiivis tuki
- toiminnalliset tukimuodot
- asiakaskohtaista joustavuutta
- asiakassuhteen luottamuksellisuus
- tavoitteellinen työskentely
- tarkka kirjaaminen, dokumentointi ja toimiva tiedonkulku työntekijöiden välillä
- avun saamisen nopeus

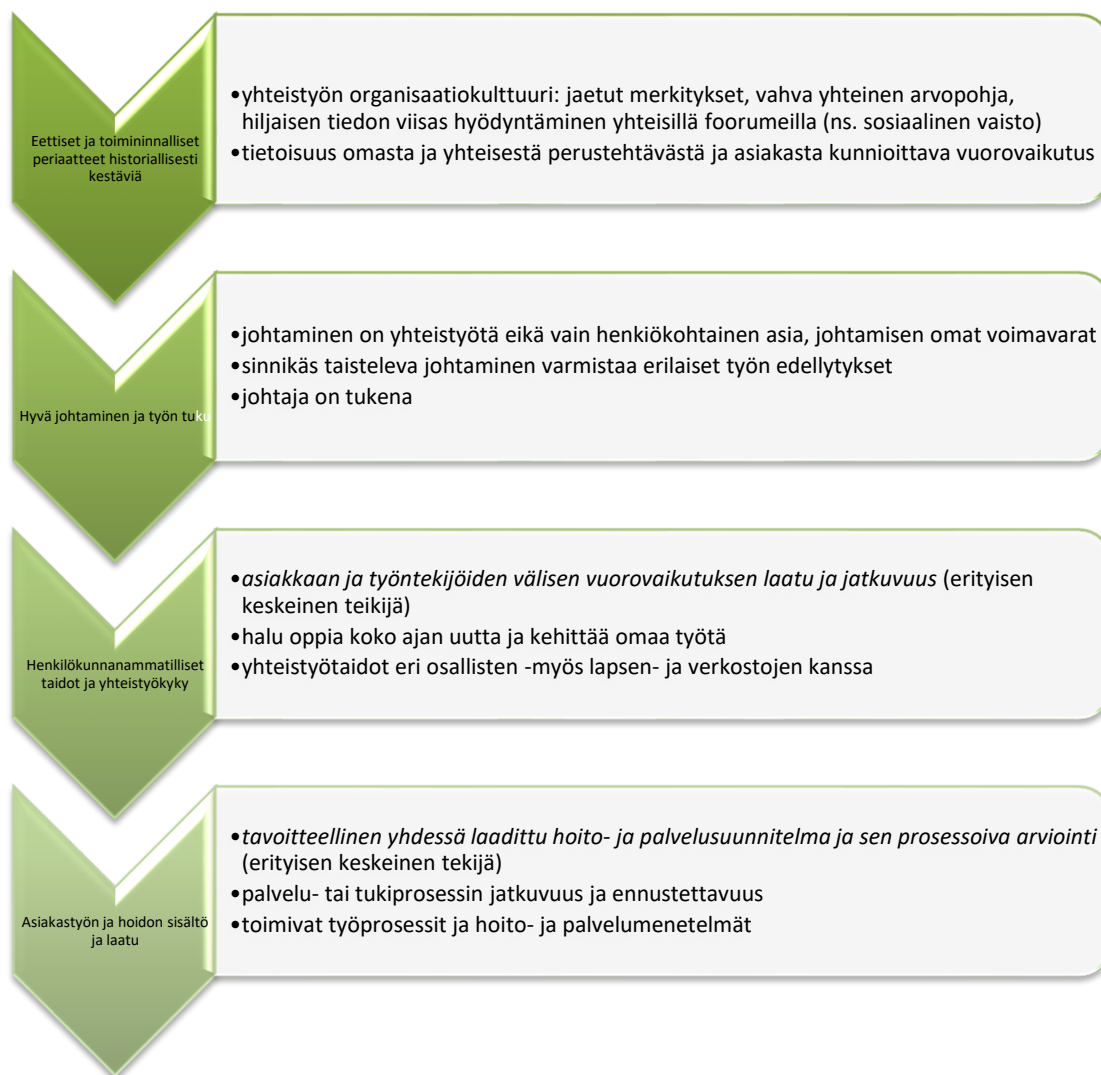
(Olmiala 2008, 44-45)

Tutkimusaineistossa esiin tulleita vaikuttavan lastensuojelun tunnusmerkkejä edustivat seuraavat muutokset:

- säännöllinen koulunkäynti
- iloisuus, aktiivisuus ja avoimuus lisääntyivät
- aggressiivisuus, rikollisuus, kastelu yms. oireet vähenivät
- hyvä vuorovaikutus- ja kiintymyssuhde lasten ja vanhempien välillä
- ”normaali” kehitys, perushoito ja arki
- koulutus ja työllisyys

(Olmiala 2008, 45)

Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointia tutkinut Sirkka Rousu kirjoittaa ”sosiaalisesta vaistosta”. Sosiaalisella vaistolla hän kuvaa organisaatioissa toteutuvaa toimintatapaa, jolla arvioidaan tuloksellisuutta. Tutkimustulostensa perusteella Rousu toteaa sosiaalisella vaistolla ohjattavan kokemustietoon perustuvaa toimintatapaa, jonka avulla lastensuojeluorganisaatio arvioi onnistumisia asiakaspalvelutyössä, varautuu tuleviin haasteisiin ja sitä kautta pyrkii kehittämään organisaation toimintaa tulevien kehitystarpeiden suunnassa. Hän on myös koonnut tutkimuksensa perustella tekijät, jotka vaikuttavat eniten hyvän asiakastyön tuloksiin. (Rousu 2007, 273)

Kuvio 1 Positiivisiin tuloksiin vaikuttavia tekijöitä (Rousu 2007, 252)

Häyrynen (2011) puolestaan on tutkinut vaikuttavuuden arviointia Malmin pienkodeissa, hoito- ja kasvatusprosessin kautta. Aineisto sisälsi kolmen ryhmän, sijoitettujen lasten vanhempien, pienkotien ohjaajien ja pienkodeissa työskentelevien erityissosiaalityöntekijöiden ryhmähaastattelut. Tutkimuskysymykset olivat, että mikä on kasvatuskumppaneiden näkemyksen mukaan kriittistä hoito- ja kasvatusprosessin eri vaiheiden vaikuttavuudessa ja mitkä asiat ovat keskeisiä koko hoito- ja kasvatusprosessin vaikuttavuuden arvioinnin kannalta. Vanhempien ryhmähaastatteluihin osallistui kahdeksan henkilöä, erityissosiaalityöntekijöiden ryhmässä puolestaan oli kolme eri lastensuojelulaitoksessa työskentelevää sosiaalityöntekijää ja ohjaajien ryhmähaastatteluita pidettiin yhteensä neljä, joista jokaisessa oli neljästä seitsemään ohjaajaa. Koko

hoito- ja kasvatustilanteiden läpi toistui tutkimusaineistossa seuraavat vaikuttavuuden kannalta kriittiset tekijät:

- suunnitelmallisuus
- arviointi
- kodinomainen perushoiva ja huolenpito
- osallisuus
- kokemuksellinen hyvinvointi
- mahdollisuus luotettaviin ihmissuhteisiin
- arvostava vuorovaikutus
- kumppanuus

(Häyrynen 2011, 114)

Ritala-Koskinen (2003) kirjoittaa lastensuojelun onnistumisista Onni-opintopiirin esiintuomien tapauksien kautta. Onnistuminen pelkistettynä, lapsen näkökulmasta, tarkoittaa turvallisia ja hyviä ihmissuhteita, lapselle tärkeiden ihmissuhteiden pysyvyydestä huolehtimista ja fyysisen sekä henkisen hyvinvoinnin turvaamista. Esimerkkitaustan erilaisuudesta huolimatta, työntekijöiden ja asiakkaiden kertomuksissa nousi esiin teemat luottamuksen välttämättömyys, yhteinen tavoite ja elämäntilanteen kokonaisuuden ymmärtäminen asiakasnäkökulmasta. (Ritala-Koskinen 2003, 114)

Jo näiden perusteella voidaan nähdä yhteneväisiä vaikuttavuustekijöitä. Tavoitteellinen, asiakasta arvostava, luottamukseen perustuva yhteistyö on avainasemassa vaikuttavuutta tavoiteltaessa. Lisäksi tavoitteiden saavuttamisen arviointi edelleen yhteistyössä asiakkaan kanssa ovat tuoneet onnistumisen tunteita sosiaalityön vaikuttavuudesta. Kuitenkin tiedämme myös sen, että jokainen asiakas on yksilö, jolla on yksilöllinen tausta ja yksilölliset tavoitteet, kuin myös yksilölliset resurssit. On hyvä tietää, millä tekijöillä on merkitystä tekemämme työn vaikuttavuudelle, mutta emme saa unohtaa sitä, että sosiaalityö ja sen osana lastensuojelu on vahvasti yksilön tilanteeseen ja tarpeeseen vastaavaa työtä.

6.2 Sosiaalityöhön kehitettyjä vaikuttavuutta mittaavia menetelmiä

Aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arviointimittareiden tutkimus- ja kehittämishanke on toteutettu vuosina 2011-2012. Vaikkakin hankkeen keskiössä on nimenomaisesti aikuisasiakkaat, koskevat arviointimallit kuitenkin sosiaalityötä ja näin ollen voivat olla hyödynnettävissä myös lastensuojelun näkökulmasta. Tutkimus- ja kehittämishankkeen lopputulemana oli kolme erilaista tapaa arvioida aikuissosiaalityön vaikuttavuutta. AVAIN- mittari oli yksi näistä. Avain mittarin lähtökohtana on tavoitelähtöinen sosiaalityö sekä tapauskohtainen arviointi. AVAIN- mittari valikoitui hankkeen päämittariksi ja sitä on tarkoitus kehittää edelleen. (Kivipelto, Blomgren, Karjalainen & Saikkonen (toim.) 2013, 32)

AVAIN- mittari sisältää kolme pääteemaa, jotka ovat sosiaalityön tavoitteet, sosiaalityön menetelmät ja toimintatavat ja tavoitteiden saavuttamista edeltävät ja vaikeuttavat tilannetekijät. Jokainen osio pitää sisällään useita pääteemoja, joiden avulla edellä mainittuja pääteemoja tarkastellaan monipuolisesti. Se on työväline, jonka avulla kootaan tietoa sosiaalityön tavoitteista ja menetelmistä, sekä lisäksi kartoitetaan asiakkaan elämän tilannetekijät, jotka joko edistävät tai hankaloittavat tavoitteiden saavuttamista. Sosiaalityöntekijä täyttää mittaristoa yhdessä asiakkaan kanssa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen [www-sivut](http://www.sosiaalitoimi.fi) 2017)

AVAIN- mittari on saanut positiivista palautetta siitä, että työntekijät kokivat sen tuovan esiin sosiaalityön laaja-alaisuuden. Mittarin käytön koettiin tuovan esiin asiakkaan tilanteen entistä laajemmin ja tarkemmin, sekä eri näkökulmasta. Negatiivinen palaute koski mittarin käytettävyyttä. Mittaristo koettiin liian laajaksi ja työlääksi. Näin ollen sen käyttö ei mahdollistunut kaikissa asiakassuhteissa. (Kivipelto, Blomgren, Karjalainen & Saikkonen (toim.) 2013, 38-39)

Suomen kuntaliitto kehitti yhteistyössä Terveiden- ja hyvinvoinninlaitoksen kanssa numeerisen mittarin, jonka avulla voidaan mitata lastensuojelun vaikuttavuutta. Tämä projekti toteutettiin vuosina 2013-2015. Kehitetyn mittarin avulla voidaan tuoda esiin eri lastensuojelun toimenpiteiden vaikuttavuutta sekä kustannusvaikutuksia.

Mittari rakentuu kolmesta osasta, jotka ovat vanhempien itsearviointilomake, lapsen itsearviointilomake sekä työntekijän arviointilomakkeet, joissa työntekijä arvioi sekä vanhempia, että lasta. Mittariston perusteena on mitata asiakasperheiden toimintakykyä. Tutkimusprojektin lähtökohtana oli, että lastensuojelun tavoite on tukea perheen omia voimavaroja ja toimintakykyä niin, että lastensuojelun tarve poistuu (Aalto 2015, 7-8).

Mittaristosta saadussa palautteessa työntekijät ovat pitäneet lomakkeiden kysymyksiä sekä tarkoituksenmukaisina että perusteltuina. Mittaristo on kuitenkin laaja ja sen käyttäminen vie aikaa. Vaikuttavuuden arvioinnin oli tarkoitus tulla esiin tarkastelemalla perheelle tarjottuja palveluita ja niiden vaikutusta perheen toimintakykyyn. Kuitenkin toimintakyvyn muutostieto saatiin kerättyä vain pieneltä asiakasryhmältä ja näin vaikuttavuuden arviointi ei projektin aikana mahdollistunut. Kuitenkin voitiin osoittaa muutoksia niin asiakasperheiden kuormituksessa kuin voimavaroissakin. Varsinainen vaikuttavuuden tutkiminen jäi jatkotutkimuksiin. (mt.2015, 55)

Sekä AVAIN-mittari, että Suomen kuntaliiton kehittämä numeerinen mittari ovat aikaa vieviä ja kuten palautteissakin todettiin, myös hankalahkoja käyttää. Mittarin tulisi mielestäni nimenomaan soveltua käytäntöön, olla helposti käytettävissä. Laajalla kysymysasettelulla päästään toki selvittämään hyvin kokonaistilanne, mutta jos mittari jää käyttämättä sen laajuuden tai hankaluuden vuoksi, ei se palvele tarkoitustaan lainkaan.

Lastensuojelun vaikuttavuutta on arvioitu myös GAS-menetelmää käyttäen. Levonen (2017) keräsi tietoa GAS-menetelmän soveltuvuudesta nuorisopsykiatrisessa asumikodissa Puro Oy:ssä. GAS-menetelmä on kehitetty 1960-luvulla USA:ssa. Se kehitettiin kuntoutuksen tavoitteiden laatimisen ja arvioinnin tueksi. GAS-menetelmä on prosessiluontoinen ja sen käytössä on eri vaiheita. Työskentely aloitetaan motivoivalla haastattelulla. Motivoivan haastattelun tavoitteena on löytää asiakkaan motivaatio, jotta tavoitteet ovat saavutettavissa. Vahvassa osassa GAS-menetelmää on tavoitteiden asettaminen. Tavoitteiden tulee olla yksinkertaisia, realistisia, selkeitä ja tunnistettavia. Tavoitteita on tarkoitus asettaa noin kolme. Tavoitteet asetetaan viisiportaiselle GAS-asteikolle.

Asteikon porrastus kuvaa muutoksen laatua seuraavasti:

1. Muutoksella ei merkitystä, tilanne ennallaan tai heikentynyt
2. Lopputulos vähäisempi, mutta muutos oikean suuntainen
3. Tavoitetaso
4. Lopputulos parempi kuin odotettiin
5. Saavutettavissa optimaalisissa olosuhteissa (Levonen 2017, 21-23)

Lopuksi tavoitteet arvioidaan GAS-menetelmän mukaisesti. GAS-menetelmän todettiin olevan käyttökelpoinen lastensuojelun työvälineeksi. Sen koettiin lisäävän osallisuutta, nuorten ääni tuli selkeästi esiin menetelmää käyttäen. Lisäksi menetelmän käyttö antoi työlle kehyksen sekä struktuurin, jonka nähtiin vaikuttavan suoraan laatuun. Pilotoinnissa havaittiin erityisen hyväksi tavaksi pilkkoa tavoitteet pieniksi, jolloin niiden saavuttaminen helpottui ja sitä kautta lisääntyi nuorten motivaatio sekä usko omiin kykyihin. Lisäksi se antoi mahdollisuuden näyttää ulospäin se, mitä nuoren kanssa on tehty ja mitä työskentelyssä on saavutettu. Huonoksi puoleksi koettiin se, että menetelmän käyttö on aikaa vievää, varsinkin aluksi. Hankaluutta koettiin myös tavoitteiden asettamisessa viisiportaiselle asteikolle. (mt. 2017, 35-38)

GAS-menetelmässä positiivista on asiakkaan osallisuuden ja sitä kautta motivaationkin lisääminen. Menetelmässä painotetaan tavoitteiden yksinkertaistamista/pieniin osiin pilkkomista, jotta tavoitteet ovat helpommin saavutettavissa. Tämä kulkee käsi kädessä sen kanssa, mitä myös hoito- ja kasvatussuunnitelman tavoitteen asettelussa haetaan. Palautteessa viisiportaisen asteikon käyttäminen koettiin hankalaksi, mutta itse näen, että toisaalta se myös helpottaa asiakkaan vastaamista, kun vastausvaihtoehdot ovat valmiina, eivätkä vaadi asioiden itsesanoittamista. Koen, että asteikkomuotoiseen kysymyksen asetteluun on myös lapsen helpompi vastata.

Rousu (2007) luonnosteli tutkimuksessaan yksinkertaista mittaria vaikutusten mittaamiseen. Kuntatasolla tämä olisi muotoiltavissa tavoitteeksi, jossa esimerkiksi lastensuojelun avohuollon asiakkaana olevien elämäntilanteen tulisi kohentua asiakkuuden aikana. Tavoitetaso olisi tällöin asetettavissa prosenttiyksiköillä. Tämän tavoitteen mittaamiseksi Rousu luonnostelee selkeää, yksinkertaista asiakaskohtaista mittaria, jonka avulla kuvattaisiin suuntaa, mihin kunkin asiakkaan osalta ollaan edetty. Tar-

kasteluväli voisi olla vuosi, tai jopa vain asiakkuuden alkamisesta asiakkuuden loppumiseen. Arvo dokumentoitaisiin numeerisesti, hänen esimerkkinsä mukaan asteikollaan nollasta neljään: 4= lapsen elämäntilanne muuttunut erittäin hyvään suuntaan, 3=edennyt hyvään suuntaan, 2=edennyt jonkin verran hyvään suuntaan, 1=tilanne pysynyt ennallaan ja 0=tilanne huonontunut. Rousu esittää, että samalla voitaisiin asiakkaan kanssa dokumentoida arvioita siitä, mitkä tekijät olisivat olleet muutoksen taustalla, on muutos sitten positiivinen tai negatiivinen. (Rousu 2007, 246-247)

Rousun (2007) kuvailema mittari noudattaa samaa ideologiaa GAS-mittarin kanssa. Se on hyvin yksinkertainen, mutta yksinkertaisuudessaan todellakin vain suuntaa antava. Lastensuojelun sijaishuollon hoito- ja kasvatustyön näkökulmasta koen, että vuosittain tehtävä ”mittaus” olisi myös ajallisesti riittämätön, puhumattakaan asiakkuuden pituuteen sidotusta mittausvälistä. Toki tämäkin olisi parempi, kuin se, ettei vaikuttavuutta seurata mitenkään. Positiivisena tässä ajatusmallissa näen numeerisen arvioinnin mahdollisuuden, kuten GAS-mittarissakin.

7 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄSTRATEGIA JA TUTKIMUSMETODIT

Strategian valinta edesauttaa omalta osaltaan opinnäytetyön etenemistä. Se luo raamit siihen, millä ajatuksella ja miten tutkimusongelmaa lähestytään. Avainsana omassa opinnäytetyössä on kehittäminen. Tavoitteena on nimenomaan kehittää työmenetelmä lastenkodin ohjaajien työn tueksi. Onko kehittäminen sitten tutkimista? Ja jos näin on, niin mikä tai mitkä ovat strategiat kehittämisen tukena?

Luin ensimmäiseksi Pertti Järvisen tekstin. Suunnittelututkimuksesta löytyy yhtymäkohtia omaan lopputyöhön. Suunnittelutiedehän koostuu rakentamisesta ja arvioinnista (Järvinen 2006, 9). Lopputyössäni tarkoituksena on nimenomaisesti ”rakentaa” työväline, jonka avulla voidaan mitata/arvioida lastenkodissa tehtävän työn vaikuttavuutta asiakkaisiin. Arviointi tuskin tulee ajallisesti toteutumaan oman lopputyöni aikana, ellei sitten lähestytä ajatusta niin, että tuleehan koko projekti arvioitua lopputyön sisällä, mutta varsinaisen työvälineen arviointi käytännön kokemuksen kautta

tullee jäämään projektin ulkopuolelle ajan vuoksi. Kyseenalaistaa toki voi sen asian, onko kyseessä varsinaisesti innovaation suunnittelu. Projektin lähtökohtana on kuitenkin ensin selvittää olemassa olevia vastaavia työvälineitä ja niiden mahdollista muokkaamista tähän tarkoitukseen. Toisaalta Ojasalo, Moilanen & Ritalahti määrittelevät Kehittämistyön menetelmissä, että innovaatiotoiminta voi myös kohdistua olemassa olevan toiminnan uudistamiseen (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2004, 19). Tästä on kyse opinnäytetyöni näkökulmasta. Järvinen kuitenkin kirjoittaa loppuajatuksissaan seuraavasti:” Tieteen ”arkistoihin” siis hyväksytään aidosti uudet innovaatiot sekä aikaisempia huomattavasti paremmat innovaatiot, mutta ei samantasoista vanhan idean sovellusta toista kertaa. Tämä ajatusmalli puolestaan sulkisi pois ajatuksen siitä, että kyseessä olisi innovaatiotutkimus.

Palvelumuotoilun tavoitteet sopivat myös oman opinnäytetyön aihioon. Tavoitteina mainitaan esimerkiksi pyrkimys parempaan toimivuuteen, taloudellisuuteen, kestävyteen, ekologisuuteen tai esteettisyyteen. Kyseessä on siis ”raa’asti sanottuna palvelun kehittäminen. Siitä nimenomaan on kyse opinnäytetyössäni. Toteutumatta kuitenkin jää palvelumuotoilussa avainasemassa oleva asiakkaiden osallisuus projektiin.

Kaiken kaikkiaan koen aihealueen haasteelliseksi, Helpompi olisi aloittaa asian lähestyminen poissulkutaktiikalla. Opinnäytetyöni ei ole tapaustutkimus eikä verkostotutkimus, se ei liioin sisällä ennakkoinnin periaatteita. Näin edetessä jäisi jäljelle vastaus, että kyseessä on toimintatutkimus, joka sisältää ajatuksia Design-tutkimuksesta. Kysymys, mikä vielä herää tämän jälkeen on se, että mihin sitten sijoittuu konstruktiiivinen tutkimus? Oma näkemykseni on, että monilta osin opinnäytetyöni ydinajattusta voisi lähestyä myös tätä strategiaa käyttäen. Kuitenkin lukemani perusteella katsoisin, että konstruktiiivisessa tutkimuksessa painottuu teorioiden merkitys enemmän kuin design-tutkimuksessa. Design-tutkimuksen pääpaino on juuri uuden ”tuotteen” (opinnäytetyössäni työvälineen) kehittämisessä.

7.1 Kehittämistyön menetelmästrategiat opinnäytetyön näkökulmasta

Kehittämistyötä on luonnehdittu eri tavoin eri strategioiden konteksteissa. Tutkimuksellisen kehittämistyön yksi määritelmä on, että kyse on käytännön ongelmien ratkaisusta ja uusien ideoiden, tuotteiden, käytäntöjen tai palveluiden tuottamisesta ja toteuttamisesta. Tieteellisen tutkimuksen ja tutkimuksellisen kehittämistyön ero löydetään tutkimuksen päämäärästä. Tieteellisen tutkimuksen päämäärä on tuottaa uutta teoriaa ilmiöistä ja tutkimuksellisen kehittämistyön päämäärä on tuottaa myös käytännön parannuksia tai uusia ratkaisuja. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti. 2014, 19)

Tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmästrategioita on useita. Niihin kuuluvat taustatutkimus, toimintatutkimus, konstrukttiivinen tutkimus, palvelumuotoilu, innovaatioiden tuottaminen, ennakointi ja verkostotutkimus. (mt. 2014, 7-8)

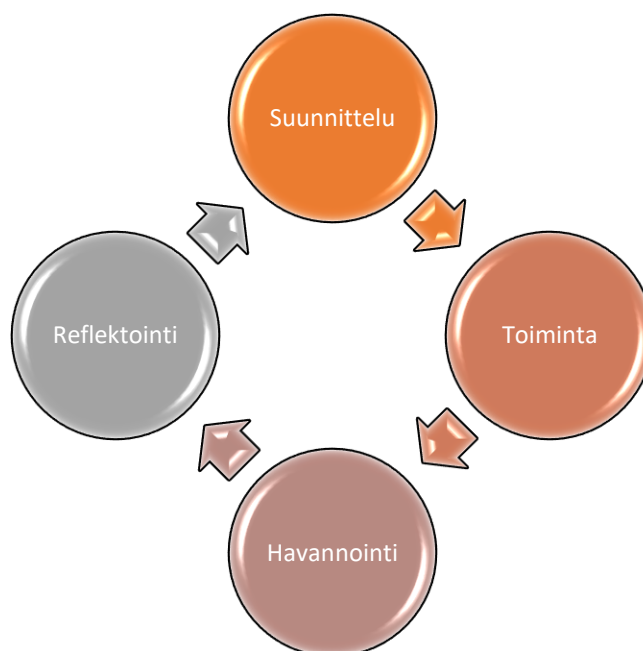
Menetelmästrategian valinnan koin haasteelliseksi. Eri strategioista löytyy yhtymäkohtia oman tutkimusongelman ratkaisemiseksi. Mikä sitten vastaa tutkimusongelman selvittämiseen parhaiten? Oman opinnäytetyön tavoitteiden mukaisesti toimintatutkimus tarjoaa parhaimmat raamit oman tutkimusongelman ratkaisuun. Miten sitten päädyin tähän ratkaisuun?

Toimintatutkimuksesta voidaan erottaa eri suuntauksia. Näitä ovat kriittinen toimintatutkimus, osallistava toimintatutkimus, kommunikatiivinen toimintatutkimus, kehittävä työntutkimus ja design-tutkimus. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä(toim.) 2007, 5-6)

Toimintatutkimuksen suuntauksista Design-tutkimus mukailee oman opinnäytetyön prosessia. Design-tutkimuksen keskeisin käsite on suunnittelu. Suunnitteluprosessiin, joka on teoreettisesti ohjattu, kiinnitetään huomiota enemmän, kuin yleensä toimintatutkimuksessa. Toimintatutkimuksessahan painottuvat kokeilun jälkeinen reflektointi ja jatkuvan kehittämisen välivaiheena reflektointi. Toimintatutkimuksen korostaessa toiminnan syklistä luonnetta, reflektointia ja arviointia, design-tutkimus puolestaan painottaa suunnittelua. Tavoitteena design-tutkimuksessa on toimiva, tehokas tuote ja toimintatutkimuksen tavoitteena on pikemminkin kiinnittää huomio yhteisön sosiaaliseen prosessiin. (mt. 2007, 67-69)

Kuitenkin toimintatutkimuksen tavoitteet ja painotus voidaan myös nähdä käytännön muutoksen aikaansaamisessa ja tutkitun tiedon tuottamisessa, jonka kohteena on ihmisten tai organisaation toiminnan muuttaminen. Lisäksi keskeistä on, että kehittämistyöhön osallistuvat organisaatiossa toimivat ihmiset. (Ojasalo, Moilanen & Rita-lahti 2014, 37)

Opinnäytetyössäni painottuu suunnitteluprosessi. Keskiössä on vahvasti uuden työmenetelmän suunnittelu ja tavoitteena toimiva ja tehokas työmenetelmä, jotta lastenkodeissa tehtävän työn vaikuttavuutta voidaan arvioida. Taustateoriat, erityisesti vaikuttavuudesta ja arvioinnista ohjaavat suunnittelua. Tavoitteena on työmenetelmän kautta muuttaa lastenkotien toimintatapaa työn vaikuttavuuden arvioinnin osalta. Suunnitteluprosessin osallistujat ovat lastenkodeissa työtä tekeviä ihmisiä. Opinnäytetyön menetelmästrategiana on toimintatutkimus, jossa on piirteitä design-tutkimuksesta. Toimintatutkimukselle ominainen jatkuvuuden kehä, syklimäinen kehittäminen voidaan nähdä sisältyvän yhteenkin sykliin, ainutkertainenkin sykli voi tuottaa merkittävää ja uutta tietoa, jonka avulla voidaan kehittää käytänteitä (Heikkinen, Rovio & Syrjälä(toim) 2007,82).

Kuvio 2 Toimintatutkimuksen sykli (Heikkinen, Rovio & Syrjälä(toim.) 2007, 79)

Ajallisesti opinnäytetyön puitteissa kyse on juuri yhdestä syklistä. Kuitenkin oletettavaa on syklien jatkuvuus opinnäytetyön ulkopuolella. Järvisen 2006 artikkelin mukaan suunnittelututkimuksessa tarkoitus on tuottaa ja soveltaa tietoa tilanteista ja tehtävistä, jotta on mahdollista luoda tehokkaita teknisiä luomuksia, artefakteja. Tulokset ovat malleja, toteutuksia ja metodeja. Kun tällainen artefakti sijoittuu aina johonkin ympäristöön, tulee tutkijan ymmärtää tämä ympäristö, ympäristön ymmärtämättömyys tuottaa epätarkoituksenmukaisia artefakteja.

Olen työskennellyt lastensuojelulaitoksessa lähes viisi vuotta, joten ympäristö on minulle tuttu ja tiedostan myös organisaation tavoitteet ja toimintatavat. Suunnitteluryhmän jäsenet omaavat vastaavan tuntemuksen ja kokemuksen lastensuojelun sijaishuollosta, kuitenkin eri lastenkodeista, jolloin saavutetaan laajempi ymmärrys kokonaistoimintaympäristöstä.

7.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmät eli tutkimusmenetelmät voidaan jakaa kvalitatiivisiin eli laadullisiin ja kvantitatiivisiin eli määrällisiin menetelmiin. Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät selittävät asioita ja ilmiöitä numeraalisesti ja teknisesti. Tavoitteena on kuvata jotain asiaa, asian muutosta tai vaikutusta johonkin toiseen asiaan numeraalisesti. (Vilkkä 2006, 121)

Omaan opinnäytetööhön soveltuvat tämän jaon mukaisesti kvalitatiiviset eli laadulliset tutkimusmenetelmät. Kvalitatiivisille menetelmille on tyypillistä, että tutkimuskohde on tutkijaa lähellä, mahdollisesti tutkija myös osallistuu tutkimuskohteen toimintaan, ja tutkimuksen kohde on harkitusti valittu ja rajattu (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 105) Kvalitatiivista lähestymistapaa tukee myös se, ettei opinnäytetöni tuloksia voi kuvata numeraalisesti ja teknisesti. Toimintatutkimus itsessäänkin jo katsotaan yleisimmin laadulliseksi tutkimukseksi, mutta siinä on mahdollista hyödyntää myös kvantitatiivisia metodeja (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 61).

Metodien valintojen tulee nousta tutkimustehtävästä. Erilaiset tehtävät vaativat erilaisia metodeja. Periaatteessa, niin kvalitatiiviset kuin kvantitatiiviset metoditkin voidaan jakaa kahteen pääryhmään: aineiston keräämisen ja aineiston analyysin metodeihin (Muukkonen 2003, 32-33). Koska opinnäytetyöhöni kuuluu hyvin kiinteästi työryhmän toiminta on perusteltua ottaa käyttöön myös projektityössä käytettäviä metodeja, kuten ideointimetodit ja työryhmätoiminnan riskienhallinnan metodi.

7.3 Opinnäytetyön aineiston keräämisen/tiedon hankinnan menet

Opinnäytetyön suunnitelmaa laadittaessa olen käyttänyt metodeista ongelma-analyysia, jotta tutkimuskysymys tulisi analysoitua mahdollisimman monipuolisesti. Ongelma-analyysissa tutkimuskysymystä lähestyin viidestä eri näkökulmasta.

Kuvio 3 Ongelma-analyysi

Lähtö- ja tavoitetilanneanalyysi puolestaan toi tietoa siitä, miten kehittämistyön lopputulos tuo lisäarvoa lastensuojelulaitoksissa tehtävään työhön.

Kuvio 4. Lähtö- ja tavoitetilanneanalyysi

Aineistoa lähdin etsimään tutkimuskysymyksen kautta. Laadullinen aineisto pelkistettynä on aineistoa, joka on ilmiänsuultaan tekstiä, mikä on voinut syntyä joko tutkijasta riippumatta (esimerkiksi päiväkirjat, kirjeet tai muuta tarkoitusta varten luotu kirjallinen ja kuvallinen materiaalia) tai tutkijasta riippuen kuten erilaiset haastattelut ja havainnointi (Eskola & Suoranta 2008, 15).

Kehittämistutkimuksessa on otettava huomioon, että kyseessä on osallistava tutkimus ja osallistava kehittäminen, joten menetelmien tulee olla osallistavia. Osallistavien menetelmien tavoitteena ja tarkoituksena on pääsy kohdeorganisaation työntekijöiden hiljaiseen tietoon, kokemukseen ja ammattitaitoon. Tutkimusaineistoa voi kerätä muun muassa kyselyillä, ryhmäkeskusteluilla, aivoriihiyöskentelyllä, havainnoinnilla ja haastatteluilla. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014,61)

Opinnäytetyön aineisto on teoretietoa tutkimuskysymyksen viitoittamassa suunnassa. Lisäksi varsinaista tekstiaineistoa edustaa jo olemassa olevien vaikuttavuuden mittaamiseen tarkoitettujen menetelmien sisällöt ja selonteot. Tässä kohdin olen käyttänyt harkintaan perustuvaa aineiston laadullista kattavuutta. Valinnan kriteerinä on ollut se, että kyseisen toimintamuodon tulee olla sidoksissa lastensuojeluun ja sen

tulee jotenkin mitata lastensuojelutyön vaikuttavuutta. Pääaineistoksi näistä valikoitui lastensuojelun vaikuttavuusmittari. Kuntaliiton 2013 käynnistämän projektin tekemä mittari, jonka tarkoituksena on arvioida lastensuojelun vaikuttavuutta numeerisesti. Projekti on ollut mittasuhteiltaan laaja ja kattava. Mittarin käytöstä ja käytettävyydestä on tehty laajaa arviointia, joten valinta on hyvin perusteltu. Täydentävät aineistot edustavat muunlaisia tapoja saada tietoa lastensuojelutyön vaikuttavuudesta.

Tyypillistä kehittämistoiminnassa aineiston määrää mietittäessä on, että jossain tilanteissa on perusteltua rajata tiedonkeruuta. Tällöin kyseessä on harkintaan perustuva laadullisesti perusteltu kattavuus. Yksi ratkaisu erilaisten aineistojen hallinnalliseen ongelmaan on valita yksi pääaineisto, jota muut aineistot vain täydentävät. (Toikko & Rantanen 2009, 119)

Varsinainen työmenetelmän kehitys tehdään työryhmässä. Työryhmän osallistujat ovat organisaation työntekijöitä, joilla on hiljaista tietoa, ammattitaitoa sekä kokemusta. Edellä mainittu hiljainen sekä kokemuseräinen tieto tulee tietoiseksi ryhmäkeskusteluissa sekä kyselyissä, joita sisältyy työryhmän työskentelyyn.

Kehittämistoiminnassa ollaan tekemisissä myös hiljaisen tiedon kanssa. Ammattilaisilla on ajatus ja käsitys siitä, että jokin toiminta tuottaa tulosta ja on hyvä, vaikkei hän välttämättä pysty määrittelemään sitä, että mihin tämä tieto perustuu. Omaan sosiaaliseen asiayhteyteensä liitettynä tällainen hiljainen tieto muodostaa keskeisen tiedonlähteen kehittämistoiminnassa. (Toikko & Rantanen 2009, 40-41)

Taustateorioiden sekä olemassa olevien työn vaikuttavuutta mittaavien työmenetelmien analysointiin ja jatkokehittelyyn osallistuu koko työryhmä. Työryhmän tehtävänä on yhdessä suunnitella, miltä osin jokin menetelmä on käytettävissä tai onko ylipäänsä. Tässä vaiheessa metodeiksi tarvitaan luovia ideointimetodeja.

7.4 Luovat ideointimetodit ja riskien hallinta projektityössä

Koska opinnäytetyön tavoitteena on luoda työmenetelmä siihen, että lastenkodissa tehtävän työn vaikuttavuutta voidaan seurata/mitata, tarvitaan projektissa myös luovia ideointimetoja. Tässä vaiheessa opinnäytetyötä on todella kyseessä suunnitelma siitä, mitä ideointimetoja tulemme käyttämään. Lopullisten metodien valintaan vaikuttaa koko työryhmä.

Alustavan ajatuksen mukaan kaikenlaiset aivoriihityöskentelyn mallit tulevat olemaan käytössä, samoin ryhmäkeskustelut ideoinnin pohjana. Mielenkiintoinen ideoinnin muoto on myös Helikopteri, jonka kautta saataisiin ehkä parhaiten mukaan oletettuja asiakkaiden ajatuksia. Asiakkaiden osallistuminen projektiin valitettavasti kaatui byrokraattisiin kynnyksiin. Helikopterissa ideana on, että osallistujille valitaan roolit, joiden ”takaa” he ideoivat ratkaisuja kehittämishaasteeseen. Tämä antaa mahdollisuuden siihen, että osa projektiryhmän osallistujista asettuu asiakkaan asemaan, vanhemman tai nuoren ja lähestyy tutkimusongelmaa sitä kautta.

Lisäksi katsoin aiheelliseksi miettiä opinnäytetyön onnistumista työryhmätoiminnan kautta. Työryhmän toimintaa täytyy suunnitella etukäteen, jotta yhteiset tapaamiset tulisivat hyödynnettyä mahdollisimman hyvin. Työryhmä on keskiössä tutkimusongelman ratkaisemisessa ja täten on hyvä varautua etukäteen myös mahdollisiin ongelmiin, joita saattaa esiintyä tämän projektin yhteydessä.

Jokaisessa projektissa on olemassa olevat riskit. Riski on odottamaton tekijä, joka myöhästyttää projektia. Riskienhallinnan työväline mahdollistaa sen, että riskit tunnistetaan, analysoidaan, laitetaan tärkeysjärjestykseen ja tätä kautta mahdollistuu riskien kontrollointi. (Karlsson & Marttala 2001, 125)

En katsonut aiheelliseksi tehdä mitään kaaviota oman projektityön riskeistä. Kuitenkin esimerkiksi projektin etenemisen suhteen yritin tehdä ”väljän” aikataulun. Varauduin tällä siihen, että työryhmän tapaamiset ovat haasteellisia toteuttaa. Teemme kaikki vuorotyötä eri sijaishuoltolaitoksissa, jo tämä asettaa haasteellisen kehyksen työryhmän tapaamisille. Tästä syystä jo projektin alussa ajatuksena oli, että hyödynnän sähköistä viestintää niiltä osin, kun se on mahdollista ja järkevää. Taustatiedot

projektista, tutkimussuunnitelmani, lähetin ryhmäläisille heti, kun jäsenet olivat tiedossa. Lisäksi tein olemassa olevista lastensuojeluun suunnitelluista vaikuttavuusmitareista koosteen, jonka myös lähetin sähköpostitse työryhmäläisille. Ajatuksena tässä oli se, että jo ensimmäisellä tapaamisella kaikilla osallistujilla oli tieto siitä, mistä projektissa on varsinaisesti kyse, sekä mahdollisuus jo etukäteen tutustua aiheeseen. Koen, että projektinvetäjän roolissa täytyy riskit tiedostaa ja miettiä jo etukäteen, miten niitä voi minimoida. Tämä helpottaa huomattavasti projektin etenemistä.

8 PROJEKTITYÖSKENTELY

8.1 Projektityöskentelykohteen esittely

Turun kaupungilla on yhdeksän omaa lastensuojelulaitosta. Kaksi näistä toimii vastaanotto- ja tutkimusyksikkönä. Yksi lastenkodeista on erityislastenkoti. Varsinaisia lastenkoteja on kuusi kappaletta:

- Virusmäentie lastenkoti
- Makslankadun lastenkoti
- Vakka-suomentien lastenkoti
- Puolukkatien lastenkoti
- Moikoisten lastenkoti

Lastensuojelulaitoksissa asuvat lapset on sijoitettu joko avohuollon tukitoimenpiteenä tilapäisesti tai huostaan otettuina toistaiseksi.

Projektissa keskityttiin lastenkodeissa tehtävän ohjaus- ja kasvatustyön vaikuttavuuden seurantaan. Projektiryhmässä oli mukana Virusmäentien, Makslankadun, Puolukkatien ja Moikoisten lastenkodeista ohjaaja.

8.2 Projektiryhmän tapaamiset ja sisällöt

Varsinainen projektiosuus käynnistyi toukokuussa 2017 ja projekti saatettiin opinnäytetyön osalta loppuun samaisen vuoden marraskuussa. Työryhmä kokoontui ensimmäisen kerran kesäkuussa. Tämä noudatti hyvin alkuperäistä ajatustani projektin etenemistä. Loppujen lopuksi varsinaisia työryhmän tapaamisia oli kaiken kaikkiaan neljä. Projektin etenemistä alussa edisti hyvin se, että ryhmän jäsenet olivat etukäteen tutustuneet heille lähettämääni aineistoon. Näin jo ensi tapaamisella päästiin aloittamaan työmenetelmän kehittäminen. Projektin aikataulu on esitelty tarkemmin seuraavassa kuviossa:

Kuvio 5 Projektin aikataulu

8.3 Projektiryhmän lopputuotoksen esittely

Projektin alkuvaiheesta asti oli selkeä näkemys siitä, että erilaisia menetelmiä/kaavakkeita ei voi olla liikaa. Ohjaajien aika eikä motivaatio riitä liian useiden ja/tai hankalien kaavakkeiden tai seurantalomakkeiden käyttöön. Olisi toki idealistista, että käytössä

olisi laaja kysymyspatteristo, jolla selvitetäisiin työn vaikuttavuutta sekä ammattilaisen että asiakkaan näkökulmasta Yhteisesti kuitenkin todettiin, että on turha luoda sellaista menetelmää, mikä tulee päätymään ajanpuutteen vuoksi pöytälaatikkoon, käyttämättömänä. Kaikilla oli yhteinen näkemys siitä, että lastenkodin työntekijöiden resurssit ovat jo nyt kovasti käytössä. Tästä syntyi vahva ajatus siihen suuntaan, että lähdimme miettimään vaikuttavuuden todentamista jo olemassa olevien työmenetelmien pohjalta. Vaikuttavuuden seurantaan varten täytyy olla tavoite, jonka toteutumista seurataan. Tavoitteita asetetaan hoito- ja kasvatussuunnitelmassa, joten tämä valittiin työryhmässä työmenetelmäksi, jonka kautta vaikuttavuutta lähdetään todentamaan.

Tutustuimme hoito- ja kasvatussuunnitelmaan perinpohjaisesti. Koettiin, että suunnitelmaan tarvitaan lisäkysymyksiä helpottamaan tavoitteen asettelua lapsen ja hänen vanhempiansa osalta. Lapsen kohdalla ajatus oli, että lisäkysymykset auttaisivat myös siinä, että nuoremmatkin lapset voisivat osallistua helpommin yhteiseen tavoitetyöskentelyyn. Kriittisesti pohdimme tässä asiayhteydessä sitä, että käytämme välillä työsamme sanastoa, joka on meille täysin selkeä, muttei välttämättä lapselle. Lapsen saat-
taa olla vaikeaa sisäistää sanan ”tavoite” sisältöä. Yritimme siis avata sitä, mitä tavoitteella tarkoitetaan johdattelemalla kysymyksenasettelua seuraavasti:

1. Mikä tai mitkä ovat asioita, jotka ilostuttavat sinua/ovat hyvin? (Mihin asioihin olet tyytyväinen?)
2. Mikä tai mitkä asiat mietityttävät/murehduttavat sinua?
3. Minkä asian toivoisit olevan eri lailla/paremmiin?

Hyvin tärkeäksi koettiin myös se, että lasten ja vanhempien osallisuutta lisätään koko prosessissa. Näin ollen päädyttiin muokkaamaan myös kohtaa, jossa kirjataan tukitoimet tavoitteiden saavuttamiseksi niin, että myös lapsi ja vanhemmat omalta osaltaan tuottavat tiedon siitä, miten he omilla toimillaan mahdollistavat tavoitteiden saavuttamista. Alkuperäinen hoito ja kasvatussuunnitelma LIITE 2 ja uudistettu hoito ja kasvatussuunnitelmalomake LIITE 3.

Vaikuttavuuden seurannan kannalta koettiin välttämättömäksi tehdä hoito- ja kasvatussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista todentava/tarkasteleva seurantalomake. Hoito- ja kasvatustyön vaikuttavuutta todentamaan luotiin oma lomake, LIITE 4.

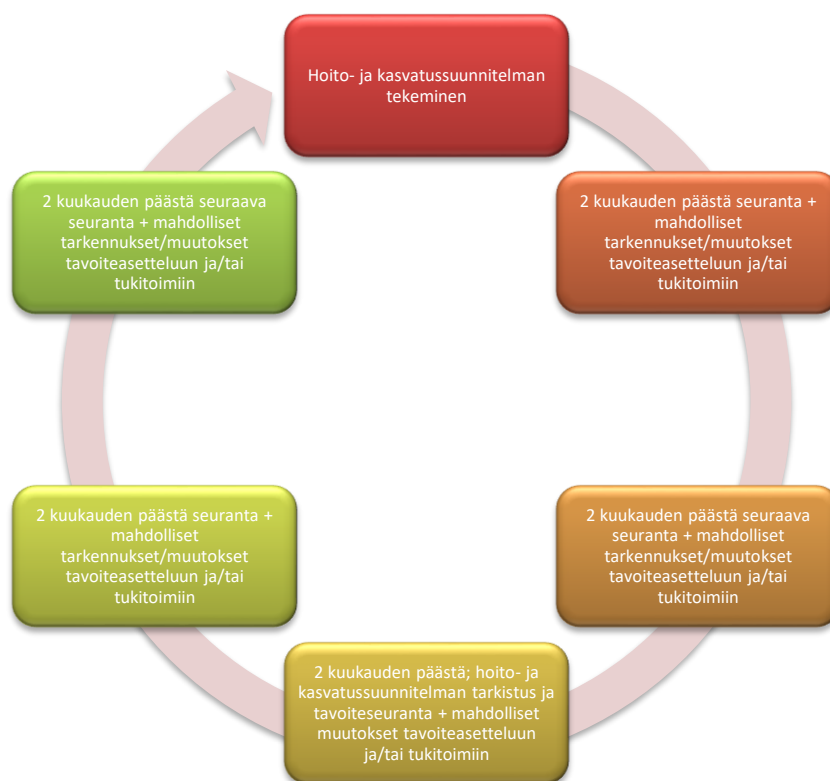
Seuranta on tarkoitus toteuttaa kahden kuukauden välein lapsen ja vanhempien kanssa. Seurantalomake suunniteltiin sitä silmällä pitäen, että asiakas on keskiössä arvioimassa tavoitteen toteutumista. Lisäksi ajatuksena on, että lomake mahdollistaa myös suunniteltujen tukitoimien seurannan. Tätä kautta mahdollistuu myös se, että voidaan seurata tukitoimien toteutumista ja jatkossa kerätä esimerkiksi tietoa siitä, että mitkä tukitoimet ovat olleet toimivia esimerkiksi silloin, kun tavoitteena on ollut koulupoissaolojen väheneminen.

Keskusteluissa tuli esiin, että selkeät vastausvaihtoehdot koettaisiin parhaaksi vaihtoehdoksi asiakkaita ajatellen. Vastausvaihtoehdoiksi tuli lopulta väittämien alle seuraavanlainen mittaristo:

1. Täysin samaa mieltä
2. Osittain samaa mieltä
3. En osaa sanoa
4. Osittain eri mieltä
5. Täysin eri mieltä

Lomakkeeseen haluttiin myös tilaa vapaalle kirjoittamiselle. Tämä toteutettiin lopulta jokaisen arviointikohdan jälkeen tulevalla tilalla kirjata jatkosuunnitelma edellisen kysymyksen vastaukseen viitaten. Lomakkeen loppuun laitettiin kohta, johon tehdään yhteenveto seurannan johdosta tehtävistä mahdollisista muutos-/lisätoimista tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kokonaisuutena vuoden sisällä tämä esittäytyy seuraavanlaisesti:

Kuvio 6 Vuosikello hoito- ja kasvatussuunnitelman tekemiseen ja vaikuttavuuden seurantaan

Lisäksi työryhmä esitti toiveen siitä, että sekä hoito- ja kasvatussuunnitelman, että vaikuttavuuden seurannan puitteissa järjestettäisiin koko henkilökunnalle yhteinen koulutus. Näin varmennettaisiin se, että kaikilla työntekijöillä on tieto siitä, mitä tehdään, milloin ja miten. Tämä edesauttaisi työn yhtenäistämistä kaupungin omien sijaishuoltolaitosten osalta sekä helpottaisi vaikuttavuuden seurannan käyttöönottoprosessia.

8.4 Mahdollinen jatkokehittäminen

Vaikuttavuuden arviointia näiden projektiryhmän tekemien lomakkeiden avulla lähdetään pilotoimaan kahdessa lastenkodissa. Pilotoinnin tueksi perustetaan arviointi- ja tukiryhmä, jonka jäsenet keräävät tietoa pilottilasten kotien kokemuksista ja sitä kautta

mahdollisista muutosehdotuksista, jotta vaikuttavuuden arvioinnin jatkokehittäminen olisi mahdollisimman ajantasaista.

Jo nyt on käyty keskustelua siitä, voitaisiinko seurantalomakkeeseen sisällyttää oma osionsa sosiaalityöntekijälle. Tätä ajatusta on myös jo kritisoitu. Mihin sosiaalityöntekijän arviointi perustuisi? Perustuisiko se ohjaajien kirjoittamiin kirjoituksiin? Ja jos näin, niin onko se silloin sosiaalityöntekijän näkemys/kokemus asiasta vai ohjaajilta välittynyt tieto? Tiedossa kuitenkin on, että sosiaalityöntekijällä on kovin vähän aikaa/asiakas. Sosiaalityöntekijä tapaa lasta ja perhettä valitettavan harvoin. Syynä tälle on se, että sosiaalityöntekijällä on valtava määrä asiakkaita ja asiakasperheitä.

Ajatuksia on vaihdettu myös siitä, voitaisiinko seurantalomake muuttaa sähköiseen muotoon, jolloin seurannasta saadun vaikuttavuustiedon kokoaminen helpottuisi huomattavasti. Tämä lisäksi mahdollistaisi sen, että lomakkeen voisi täyttää myös sähköisesti, jolloin seurantaan voisivat osallistua myös ne vanhemmat, jotka eivät syystä tai toisesta pääse fyysisesti osallistumaan kahden kuukauden välein tapahtuvaan seurantaan.

Alkuvuoteen 2018 on tulossa tapaaminen, johon osallistuu tämän projektin työryhmän jäsenten lisäksi ylempiä toimijoita kaupungin sijaishuollon organisaatiosta sekä yksityisen sektorin lastensuojeluyrityksen työryhmä, joka on kehittänyt vastaavanlaista vaikuttavuuden seurantaa. On käyty keskustelua siitä, voisiko nämä mallit olla yhdistettävissä, jolloin voitaisiin miettiä asiaa ”maakuntamallin” kannalta. Ajatus siis yhteisesti suunniteltavasta lastensuojelun sijaishuoltolaitosten hoito- ja kasvatustyön vaikuttavuuden seurantamenetelmästä, joka otettaisiin käyttöön laajemmalla alueella. Tämä toisi mahdollisuuden seurata eri sijaishuoltolaitosten (on sitten kaupungin tai kolmannen sektorin omistuksessa oleva) tekemän hoito- ja kasvatustyön vaikuttavuutta. Kehitystyö siis tulee vahvasti jatkumaan uudessa syklissä.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Prosessi on ollut erittäin mielenkiintoinen ja antoisa. On hienoa päästä kehittämään omaa työtään. Projektin edetessä olen useammin kuin kerran törmännyt tilanteeseen, jossa sana vaikuttavuus saa kuulijassa aikaan negatiivisen tunteen. Selityksiä tähän on varmasti useita. Vaikuttavuus-puhe lastensuojelun sijaishuollossa on verrattain uutta. Vaikuttavuus saattaa ensikuulemalta kuulostaa siltä, että se on asia, jossa työtehokkuutta seurataan ”ylemmältä taholta”. Kuitenkin vaikuttavuus ja sen seuranta ovat itse asiassa lastensuojelutyössäkin pitkään olemassa olleita työmenetelmiä. Se vain on ollut olemassa työn sisällöissä ja ohjaajien puheissa. Kyseessä siis itse asiassa on ainoastaan vaikuttavuuden näkyväksi tekeminen ja sen systemaattinen seuranta. Parhaimmillaan vaikuttavuuden seuranta palvelee sekä asiakkaita että työntekijöitä. Se voi olla työmenetelmä, joka vahvistaa ja selkeyttää ohjaajien tekemää työtä lapsen ja hänen perheensä kanssa, yhteisesti sovittujen tavoitteiden suunnassa.

Projektin vetäminen on ollut sekä antoisaa että haasteellista monin eri tavoin. Projektityö vaatii osallistujilta ennakkoluulottomuutta, aihealueen asiantuntijuutta, joustavuutta sekä rohkeutta. On ollut hienoa tehdä yhteistyötä lastensuojelun sijaishuoltolaitosten ammattilaisten kanssa. Ilman heidän asiantuntijuuttaan ja innovatiivisuuttaan ei projekti olisi edennyt. Oman haasteensa projektin etenemiselle on tuonut myös se, että erilaisia työryhmiä työn kehittämistä silmällä pitäen on tällä hetkellä useita. Lisäksi tulossa oleva Sote-uudistus on tuonut kentälle kehittämistyön lisäksi epävarmuutta, koska täsmällistä tietoa Sote-uudistuksen tuomista muutoksista ei vielä ole.

Projektin edetessä yhä selkeämmäksi on tullut myös ajatus siitä, että lastenkotien ohjaajien työnkuva on muuttunut entistä moninaisemmaksi ja vaativammaksi. Arjen sujuvuuden ja turvallisuuden takaamisen ohella ohjaajan työnkuvaan on tullut yhä enemmän eri työmenetelmien hallitsemisen vaadetta. Perhetyön osuus on lisääntynyt viime vuosina huomasti, kuten myös sen myötä työ erilaisten verkostojen parissa.

Hoito- ja kasvatussuunnitelmat sekä mahdollisesti vanhemmuuden tukemisen suunnitelmat sisältyvät ohjaajan työnkuvaan, kuten myös monenlaiset muut kirjaamisvelvoitteet. Tämä on samanaikaisesti sekä hienoa työn edistämistä, että vaativuutta lisäävää tekijälleen. Näistä syistä pidän erityisen tärkeänä sitä, että projektiin osallistujilla on

ollut ajantasainen tieto työn vaativuudesta. Näin olemme voineet kehittää työmenetelmän, jonka käyttäminen on mahdollista muun työn muassa. Kehittämistyössä on ollut vahvasti mukana ajatus siitä, että kehitettävä työmenetelmä olisi käytettävissä oleva.

Lopputuotos huomio mielestäni hyvin lapsen ja perheen osallisuuden vahvistamista lastensuojelutyössä. Tavoiteasettelu tehdään yhdessä, kuten myös seurantakin. Painoarvoa annetaan sille, mitä kohti työskentelyssä tulisi pyrkiä ja mikä on lapsen ja perheen ajatus siitä, ollaanko päästy kohti tavoitetta. Näin olemme voineet vastata sijaishuollon laatukriteeristössä esitettyyn vaateeseen sijaishuollon työn seurannasta, arvioinnista ja kehittämisestä. Vaikuttavuuden seurannan työmenetelmä on myös itsessään toimintakykyä tukeva, se edesauttaa lapsen ja vanhempien osallisuutta. Osallisuus on yksi toimintakyvyn osatekijöistä. Hyvinvoinnin puolella työmenetelmä vastaa itsensä toteuttamisen osa-aluetta vahvistavasti.

Jos palaamme kuvioon 4, lähtö- ja tavoitetilanneanalyysi, voimme todeta, että kehittämämme työmenetelmä vastaa lähes tavoitetta, joka alun perin oli olemassa. Toteuttamatta jäi vanhempien tilannetta seuraava vaikuttavuuden seurantamenetelmä. Nähtäväksi jää, millaiseksi vaikuttavuuden seurantaan suunniteltu työväline muokkautuu arjessa.

"Kaikki pitäisi tehdä niin yksinkertaiseksi kuin mahdollista, mutta ei yhtään sitä yksinkertaisemmaksi." Albert Einstein

LÄHTEET

- Aalto, E. 2015. Lastensuojelutarpeen muutoksen arviointi perheen toimintakykyä mittaamalla. Viitattu 12.5.2017. <https://www.julkari.fi/bitstream/.../e526bd04-1025-4929-b156-4ca2d5a01f0c>
- Bardy, M. 2007. Lastensuojelun filosofia ja käytäntö. Teoksessa M. Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimiseen. Tampere: Vastapaino
- Forss, P. & Vatula-Pimiä, M. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. Helsinki: Edita Publishing Oy
- Hagfors, R. & Kajanoja, J. 2010. Hyvän kehän teoria ja sosiaaliset mahdollisuudet. Teoksessa Hiilamo, H. & Saari, J. (toim.) Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin. Tampere: Juvenes Print Oy
- Heikkinen, H., Kontinen, T & Häkkinen, P. 2007. Toiminnan tutkimisen suuntaukset. Teoksessa Heikkinen, H., Rovio, E & Syrjälä, L (toim.) Toiminnasta tietoon. Vantaa: Dark Oy
- Heikkinen, H., Rovio, E & Kiilakoski, T. 2007. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa Heikkinen, H., Rovio, E & Syrjälä, L (toim.) Toiminnasta tietoon. Vantaa: Dark Oy
- Heino, T. 2007. Lastensuojelun tilastot ja asiakkaat. Teoksessa M. Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
- Hirvilampi, T. 2015. Kestävän hyvinvoinnin jäljillä. Tampere: Juvenes Print Oy
- Holma, T. 2009. LapsiARVI-kriteerit. Viitattu 12.9.2017. http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=281
- Huovinen, T & Rovio, E. 2007. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa Heikkinen, H., Rovio, E & Syrjälä, L (toim.) Toiminnasta tietoon. Vantaa: Dark Oy
- Häyrynen, M. 2011. Lastenkodin hoito- ja kasvatustutkimus kohti vaikuttavuuden arviointia. YAMK-opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.10.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011112816025>
- Jävinen, P. 2006. Onko innovaatioiden suunnittelu tiedettä ? Systeemityö 2/2006, 26. Viitattu 28.3.2017. <http://www.sytyke.org>
- Karlsson, Å & Marttala, A. 2001. Projekti- ja projektikirja. Tampere: Tammerpaino Oy
- Kivipelto, M. 2008. Osallistava ja valtaistava arviointi. Helsinki: Valopaino Oy
- Kivipelto, M., Blomgren, S., Karjalainen, P & Saikkonen, P. (toim.). 2013. Viitattu 17.8.2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-864-3>

Kuusela, P. 2007. Julkisen sektorin modernisaatio, tuloksellisuus ja arviointi. Helsinki: Edita Prima

Kuusikkokuntien www-sivut. Viitattu 9.4.2017. <https://www.kuusikkokunnat.fi>

Lastensuojelulaki. 2007. L13.4.2007/417 muutoksineen.

Levonen, J. 2017. Lastensuojelun vaikuttavuuden arviointi. YAMK-opinnäytetyö. Vaasan ammattikorkeakoulu. Viitattu 7.11.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705056573>

Muukkonen, M. 2003. Ideasta tutkimukseksi. Joensuu: Joensuun yliopistopaino

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Olmiala, S. 2008. Vaikuttava lastensuojelu, kuinka arvioidaan lastensuojelun vaikuttavuutta ?. Viitattu 27.9.2017. http://sosiaalitalo.fi/ep/tiedos-tot/POP_vaikuttavalastensuojelu_kuinkaarvioidalastensuojelunvaikuttavuus

Pekkarinen, E. 2011. Lastensuojelun tieto ja tutkimus. Viitattu 20.8.2017. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/hankkeet/493-lastensuojelun-tieto-ja-tutkimus-2010-2012>

Perustuslaki. 1999. L11.6.1999/731

Pohjola, A. 2012. Tutkimukseen perustuva vaikuttavuus. Teoksessa Pohjola, A., Väyrynen, S. & Pohjola, A (toim.) Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus

Rajavaara, M. 2007. Vaikuttavuusyhteiskunta. Viitattu 11.4.2017. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10250/3290/RajavaaraVaikuttavuusnetti.pdf?sequence>

Raunio, K. 2011. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus

Reid, W. J. & Zettergren, P. 2010. A perspective on empirical practice. Teoksessa Shaw, I & Lisham, J. Evaluation and social work. California: Sage publications

Ritala-Koskinen, A. 2003. Onnistumisia lastensuojelussa. Teoksessa M. Satka, A. Pohjola & M. Rajavaara (toim.) Sosiaalityö ja vaikuttaminen. Jyväskylä: Minerva-kustannus

Rostila, I. & Mäntysaari, M. 1997. Tapauskohtainen evaluointi sosiaalityön välineenä. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy

Rousu, S. 2007. Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi organisaatiossa. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.

Rousu, S & Holma, T. 2004. Lastensuojelupalvelujen onnistumisen arviointi. Viitattu 3.10.2017. http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=168

Seppälä, H. & Sundin, M. 2011. Toimi, Menetelmä psykososiaalisen toimintakyvyn kuvaamiseen. Kouvola: Solver palvelut Oy

Shaw, I & Lisham, J. 2010. Evaluation and social practice work. California: Sage Publications

Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut. Viitattu 10.7.2017. <http://stm.fi>

Taskinen, S. 2012. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Terveyden ja hyvinvointilaitoksen tilastoraportti 43/2017. Viitattu 8.12.2017.
<https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaali-palvelut/lastensuojelu>

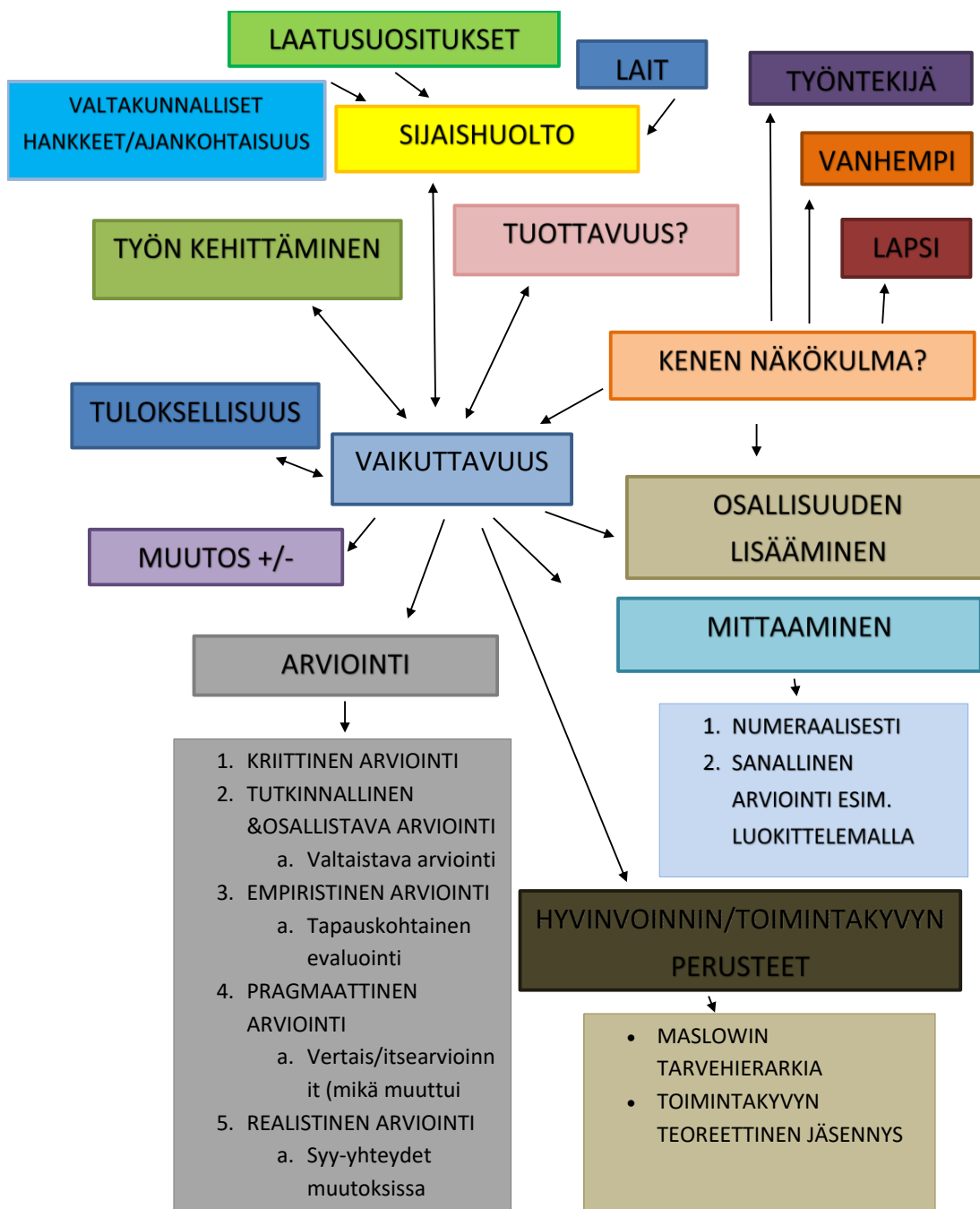
Terveyden ja hyvinvointilaitoksen www-sivut. Viitattu 12.12.2017. <http://www.thl.fi>

Toikko, T & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print

Unicefin www-sivut. Viitattu 20.12.2017. <http://www.unicef.fi>

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi: Helsinki: Tammi

Väljjarvi, J. & Kupari, P. 2010. Koulutuksen arvioinnin näkökulmat ja arviointien hyödyttäminen. Teoksessa Korkeakoski, E. & Tynjälä, P (toim.) Hyötyä ja vaikuttavuutta arvioinnista. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy

Asiakas

Nimi

Henkilötunnus

Yhteystiedot

Sijoituspaikka

Suunnitelman laatimiseksi pidetyn neuvottelun ajankohta ja osallistujat

Lapsen nykytilanteen kuvaus

Arki sijoituspaikassa

Koulunkäynti tai päivähoito

Harrastukset ja ystävät

Lapselle annettavat käyttövarat

Lapsen vuorovaikutustaidot

Voimavarat ja vahvuudet

Huolenaiheet

Ilonaiheet

Terveys

Lapsen tarvitsema tuki

Lapsen näkemys tuen tarpeesta

Huoltajien ja vanhempien näkemys tuen tarpeesta

Ammattihenkilön näkemys tuen tarpeesta

Hoidon ja kasvatuksen tavoitteet edellisessä suunnitelmassa

Hoidon ja kasvatuksen pääasiallinen tavoite

Lapsen odotukset ja tavoitteet

Välitavoitteet

Lapsen päivähoito, esiopetus, koulunkäynti

Lapsen terveys

Lapsen elämäntilanteen muutos edellisen suunnitelman laatimisen jälkeen

Hoidon ja kasvatuksen uudet tavoitteet

Hoidon ja kasvatuksen pääasiallinen tavoite

Lapsen odotukset ja tavoitteet

Välitavoitteet

Lapsen päivähoito, esiopetus, koulunkäynti

Lapsen terveys

Muut asiat

Ulkopuolisilta hankittavat palvelut

Kuvaus muusta tuesta ja toimista, joilla tavoitteisiin pyritään

Perhe ja lähiverkosto

Perheen elämäntilanne

Perheen odotukset ja toiveet sijaishuollolta

Perheen osallistuminen lapsen hoitoon ja kasvatukseen

Perheen parissa vietettävät kotijaksot

Yhteydenpito

Lapsen yhteydenpito perheeseen

Lapsen yhteydenpito muihin läheisiin

Perheen tai perheenjäsenten vierailut lapsen sijoituspaikassa

Rajoituspäätökset

Suunnitelman tekoon osallistuneiden eriävät näkemykset

Suunnitelman voimassaolo

(pp.kk.vvvv-pp.kk.vvvv)

Suunnitelman tarkistus

(ajankohta ja paikka)

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä

Nimi

Tehtävänimike

Organisaatio ja Yhteystiedot

Laatija

Nimi

Tehtävänimike

Organisaatio ja Yhteystiedot

Asiakas

Nimi

Henkilötunnus

Yhteystiedot

Sijoituspaikka

Suunnitelman laatimiseksi pidetyn neuvottelun ajankohta ja osallistujat

Lapsen nykytilanteen kuvaus

Arki sijoituspaikassa

Koulunkäynti tai päivähoito

Harrastukset ja ystävät

Lapselle annettavat käyttövarat

Lapsen vuorovaikutustaidot

Voimavarat ja vahvuudet

Huolenaiheet

Ilonaiheet

Terveys

Lapsen tarvitsema tuki

Lapsen näkemys tuen tarpeesta:

1. Mikä tai mitkä ovat asioita jotka ilostuttavat sinua/ovat hyvin ?(Mihin asioihin olet tyytyväinen?)
2. Mikä tai mitkä asiat mietityttävät/murehduttavat sinua ?
3. Minkä asian toivoisit olevan eri tavalla/paremmiin ?

Huoltajien ja vanhempien näkemys tuen tarpeesta:

1. Minkä asian toivoisitte olevan toisin/paremmiin ?
2. Minkälaista apua/tukea toivoisitte lapsenne/perheenne saavan tähän ?

Ammattihenkilön näkemys tuen tarpeesta

Hoidon ja kasvatuksen tavoitteet edellisessä suunnitelmassa

Hoidon ja kasvatuksen pääasiallinen tavoite

Lapsen odotukset ja tavoitteet

Välitavoitteet

Lapsen päivähoito, esiopetus, koulunkäynti

Lapsen terveys

Lapsen elämäntilanteen muutos edellisen suunnitelman laatimisen jälkeen

Hoidon ja kasvatuksen uudet tavoitteet

Hoidon ja kasvatuksen pääasiallinen tavoite

Lapsen odotukset ja tavoitteet

Välitavoitteet

Lapsen päivähoito, esiopetus ja koulunkäynti

Lapsen terveys

Muut asiat

Suunnitellut tukitoimet ja ulkopuolisilta hankittavat palvelut

Lapsen lähityöntekijöiden tukitoimet, joilla tavoitteisiin pyritään

Lapsen huoltajien/vanhempien saama ja heidän antama tuki, joilla tavoitteisiin pyritään?

Lapsen oma osallisuus, jotta tavoitteet saavutetaan ?

Kuvaus muusta tuesta ja toimista, joilla tavoitteisiin pyritään

Perhe ja lähiverkosto

Perheen elämäntilanne

Perheen odotukset ja toiveet sijaishuollolta

Perheen osallistuminen lapsen hoitoon ja kasvatukseen

Perheen parissa vietettävät kotijaksot

Yhteydenpito

Lapsen yhteydenpito perheeseen

Lapsen yhteydenpito muihin läheisiin

Perheen tai perheenjäsenten vierailut lapsen sijoituspaikassa

Rajoituspäätökset

Suunnitelman tekoon osallistuneiden eriävät näkemykset

Suunnitelman voimassaolo

(pp.kk.vvvv-pp.kk.vvvv)

Suunnitelman tarkistus

(ajankohta ja paikka)

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä

Nimi

Tehtävänimike

Organisaatio ja yhteystiedot

Laatija

Nimi

Tehtävänimike

Organisaatio ja yhteystiedot

Hoito- ja kasvatussuunnitelman seuranta 2 kuukauden välein

Ajankohta : (pp.kk.vvvv)

Paikka: _____

Osallistujat: _____

Päätavoite: _____

1. Välitavoite :

a. Olemme saavuttaneet tavoitteen

1. Täysin samaa mieltä
2. Osittain samaa mieltä
3. En osaa sanoa
4. Osittain eri mieltä
5. Täysin eri mieltä

b. Välitavoitteen tukitoimet ja niiden toteutuminen

i. Tukitoimi _____ toimii hyvin ja suunnitellusti

1. Täysin samaa mieltä
2. Osittain samaa mieltä
3. En osaa sanoa
4. Osittain eri mieltä
5. Täysin eri mieltä

Jatkosuunnitelma: _____

ii. Tukitoimi _____ toimii hyvin ja suunnitellusti

1. Täysin samaa mieltä
2. Osittain samaa mieltä
3. En osaa sanoa
4. Osittain eri mieltä
5. Täysin eri mieltä

Jatkosuunnitelma: _____

iii. Lapsen oma osallisuus : Koen osallistuneeni niin kuin suunniteltiin

1. Täysin samaa mieltä
2. Osittain samaa mieltä
3. En osaa sanoa
4. Osittain eri mieltä
5. Täysin eri mieltä

Jatkosuunnitelma:

iv. Vanhempien/hoitajien osallistuminen tavoitteen saavuttamiseksi: Koen/koemme osallistuneemme niin kuin suunniteltiin

1. Täysin samaa mieltä
2. Osittain samaa mieltä
3. En osaa sanoa
4. Osittain eri mieltä
5. Täysin eri mieltä

Jatkosuunnitelma:

2. Lapsen oma tavoite :

a. Olemme saavuttaneet tavoitteen

1. Täysin samaa mieltä
2. Osittain samaa mieltä
3. En osaa sanoa
4. Osittain eri mieltä
5. Täysin eri mieltä

b. Lapsen oman tavoitteen tukitoimet ja niiden toteutuminen

i. Tukitoimi _____ toimii hyvin ja suunnitellusti

1. Täysin samaa mieltä
2. Osittain samaa mieltä
3. En osaa sanoa
4. Osittain eri mieltä
5. Täysin eri mieltä

Jatkosuunnitelma:

ii. Tukitoimi _____ toimii hyvin ja suunnitellusti

1. Täysin samaa mieltä
2. Osittain samaa mieltä
3. En osaa sanoa
4. Osittain eri mieltä
5. Täysin eri mieltä

Jatkosuunni-
telma: _____

iii. Lapsen oma osallisuus : Koen osallistuneeni niin kuin suunniteltiin

1. Täysin samaa mieltä
2. Osittain samaa mieltä
3. En osaa sanoa
4. Osittain eri mieltä
5. Täysin eri mieltä

Jatkosuunni-
telma: _____

iv. Vanhempien/huoltajien osallistuminen tavoitteen saavuttamiseksi: Koen/koemme osallistuneemme niin kuin suunniteltiin

1. Täysin samaa mieltä
2. Osittain samaa mieltä
3. En osaa sanoa
4. Osittain eri mieltä
5. Täysin eri mieltä

Jatkosuunni-
telma: _____

Yhteenveto seurannan johdosta tehtävistä mahdollisista muutos-/lisätoimista tavoitteiden saavuttamiseksi
